

ROMA

SELECTIORA
NVMISMATA.

SELECTIORA
NUMISMATA
IN ÆRE
MAXIMI MODULI
E MUSEO

Illustrissimi D. D. FRANCISCI DE CAMPS
Abbatis S. Marcelli, & B. Mariæ de Siniaco,

Concisis interpretationibus per D. VAILLANT D. M.
& Cenomanensium Ducis Antiquarium,

ILLUSTRATA.

PARISIIS,

Apud ANTONIUM DEZALLIER, in Vico San-Jacobæo, ad Coronam Auream.

M. DC. XCV.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

LECTORI.

NUMMOS veteres ex omni materia, omnique modulo summâ curâ multisque sumptibus collegit undique multis ab hinc annis illustrissimus ABBAS DE CAMPS, tàm prospero successu, ut rei nummariæ studiosis omnibus, Principibus etiam non paucis opulentior in eâ re tandem evaserit: hi siquidem nummos habent permultos, ille verò numismata maximi moduli mole, cælaturâ, raritate eximia, in quibus Imperatorum seriem, si paucos excipias, cernere licet, ut & res ab eis præclarè gestas, & quidquid in historiâ Romanâ legitur augustius. Ab amicis sæpe

invitatus, ut quæ privatæ ſtudens, tùm utilitati, tùm voluptati ſibi comparaverat, in publicum commodum transferret, annuit comiter votis amicorum, ipſe tamen diverſis negotiorum generibus implicatus ea in ære priùs, prout extant in ipſis exemplaribus, accuratè inciſa, explicanda mihi poſtmodùm tradidit. Utere igitur, Lector, eruditis opibus Muſei Abbatis illuſtriſſimi, uſque dum publica fiant quotquot ſuperſunt, ex auro, argento, ære ſeleɛtiora numiſmata. Inter recentiores Cæſares unicum invenies extra ſuum ordinem collocatum, inſcitiæ ne aſcribas, poſt cælatos jam ſucceſſores ipſum recuperavit.

INDEX AUTHORUM.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE
ROMA

AVGVSTVS
CA

NUMISMATUM
EX ÆRE
MAXIMI MODULI
EXPLICATIO.

AUGUSTUS.

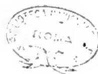
SALDUBA Hispaniæ Tarraconensis urbs ad Iberum amnem sita, mutato nomine, ab Augusto appellata est CÆSAREA AUGUSTA, ut duæ illæ literæ C. A. seorsim inter se cum puncto in nummis separatæ, innuunt: deinde uno verbo CÆSARAUGUSTA à Scriptoribus nuncupata videtur, quod nomen accepit, postquam divisâ inter Augustum & P Romanum Hispaniâ, Tarraconensis cum aliis Provinciis illi cessit, urbemque, Romanam constituit coloniam, transmissis in eam partim veteranis Legionum I V. Scythicæ, VI. Ferratæ, & X. Fretensis: ut nos docent illius insignes nummi superstites. Urbs autem non modò colonia facta est, sed immunis pronunciata: unde tot beneficiorum memor hunc maximi moduli nummum inter alios cujus-

Strab. lib. 3. pag. 161.

Lib. 1. Col.

Plin. lib. 3. cap. 3.

vis formæ munificentiſſimo Fundatori, tanquam perpetuo hoſtium victori cum corona è lauro contexta dedicavit. Arragoniæ urbs primaria & metropolis à Joanne XXII. Pont. Maximo effecta, hodie *Caracoſſa* corruptè dicitur pro Cæſarauguſta.

INDVLGENTIAE. AVG. MONETA. IMPETRATA.
CAESARI AVG.
COL. A. A. P.

LIVIA, *seu* JULIA,

VULTUS Liviæ seu Juliæ Augusti conjugis in plurimis nummis signatus est, nomen autem rarò appositum: In Romanis quidem Tiberio filio annuente anno U. C. 775. & Druso nepote impetrante anno 776. sed sub *Justitiæ & Salutis* effigie in iis qui Tiberii nomen præferunt, & sub *Pietatis* imagine in Drusianis; Senatus enim sui juris adhuc nimis erat studiosus, quàm ut Principum Fœminarum nomina in nummis suis apponere vellet: coloniæ cùm essent magis remotæ, & Cæsarum studiosæ, effigiem Juliæ & nomen simul appsuerunt: testis nobis est colonia Romulensis, mortuo quidem Augusto; sed Patrensis illo vivente ejus imaginem exhibere tantùm ausa est, apposito monetæ maximæ cudendæ permissu circa ambitum, quem forsan ejus interventu obtinuerat, seu per uxorem carissimam munifico Conditori gratulans.

Seguinus hunc nummum primus vulgavit, & disertè hasce literas A. A. P. de Patrensis coloniæ nominibus *Augustam*, *Aroem*, *Patrensem*, à tribus conditoribus & restauratoribus Eumelo, Patreo, Augusto interpretatus est, quem consule. Patræ, urbs Achaiæ ab Augusto anno U.C.725. ut innuit Strabo, deducta est colonia, transmissis in eam Legionis XXII. Primigeniæ veteranis, ut il-

Edit. 2. pag. 115.

Lib. 8. pag. 387.

In Chron.

lius nomen & ſigna militaria in hujus coloniæ nummis frequens percuſſa penitus arguunt.

Quadrigæ in quibus vehitur Auguſtus, quinti ejus conſulatûs ſolemnem pompam deſignare videntur, dextra enim ſcipionem eburneum, inſigne conſulatus præfert, quem tunc cum Sexto Apuleio gerebat.

ROMA

TI·CAESAR·DIVI·AVG·F·IMPERATOR·V
S·P·Q·R
TI.CAESAR.AVGVSTVS.
DIVVS AVGVSTVS

TIBERIUS.

I.

IMPERATOR V. inscribitur in nummo Tiberius, quem titulum Dalmatis ferro & igne domitis recepit anno U. C. 761. ut Dio narrat: *Lib. 55. pag. 570.* *Ita Dalmatia partim bello, partim pacificatione ad Romanos rediit.* Templum in aversa parte pulcherrimum, Concordiæ est; quod idem Scriptor *Id. pag. 586.* Tiberium dedicasse refert 763. *Anno sequenti Tiberius ædem Concordiæ sacravit inscripto suo & fratris Drusi vitâ perfuncti nominibus*, nempe Dolabella & Silano Coss. Sed nummus nos docet quando templum dedicavit, nondum Imperatoris titulum accepisse, quem hoc anno Germania vastata obtinuit. Concordia sedet in aditu templi dextra pateram, sinistra cornucopiæ solitum insigne tenens: hinc Tiberii stantis, illinc Drusi fratris statua, etsi malè sculpta ab incisore; at ut æterna esset hujus templi & eorum concordiæ apud posteros memoria, percussus est maximus nummus his temporibus admodum rarus.

II.

Tiberius in hoc nummo laureâ insignitur, utpote imperium, defuncto Augusto, adeptus, cujus statua radiato capite insignis sedet post apotheosim, quemadmodum arguit inscriptio DIVUS

AUGUSTUS à Turiasonibus qui nummum cudêre, apposita. Turiaso, urbs est Hispaniæ Tarraconensis in Celtiberis sita, municipium in nummis appellatur, quod suffragii jure donatum fuisse videtur: Si quidem à Plinio inter cives Romanos adscribatur, beneficium aliquod ab Augusto haud dubie accepit, cui tot nummos percussit, ut etiam ejus apotheosim in iis consignare voluerit, & ipsi statuam tanquam Deo consecrare. Fulmen dextrâ tenet Augustus, quasi cœlum cum Jove regens, ut ait Manilius:

Lib. 3. Cap. 3.

Lib. 5. cap. 9.

. . . . Cœlumque replevit
Quod regit Augustus socio per signa Tonante.

Turiasones etiam se Tiberio plurimùm devotos testati sunt, per diversos in ejus honorem percussos nummos; quod videre est in nostro Coloniarum libro.

ROMA

AGRIPPINA·M·F·MAT·C·CAESARIS·AVGVSTI
S·P·Q·R
P·P
OB CIVES
SERVATOS
S·P·Q·R·
MEMORIAE
AGRIPPINAE

AGRIPPINA.

CAIUS Germanici & Aprippinæ ſenioris filius, ut imperium occupavit, in parentes Pius viſus eſt: in memoriam patris Septembrem menſem *Germanicum* appellavit, matri Circenſes, carpentumque, quo in pompa traduceretur, inſtituit; in cujus memoriam Senatus nummum primæ magnitudinis percuſſit, in quo illud à mulis trahitur, ſed cùm corona quercea, Caligulæ conceſſa tanquam Cives ſervaſſet & in illius nummis Senatûs juſſu ſignata, etiam in matre occurrat, nemo non videt id monetarii, qui ectypum alterius pro altero accepit, errore factum: ſed licèt illi typi minimè nummis in quibus reperiuntur, conveniant, ut pote hiſtoriæ monumentis alieni; porro apud nummorum Cultores pro raris habentur, & ideo Lectoris hic oculis ſubjicitur. *Sueton. in Caio. Num. 15.*

II.

Agrippina ſimulandi neſcia, cùm Tiberium aliquando ſermonibus ſuis laceſſeret: ut eam à ſe amoveret, apud Senatum accuſavit, & repetitis adverſùs nurum probris, tandem obtinuit ut in Pandateriam inſulam relegaretur, ubi non multò poſt occubuit: Caius ejus filius, mortuo Tiberio, cùm imperium obtinuiſſet, confeſtim in illam ad trans- *Tacit. Annal. 5.*

ferendos matris cineres festinavit tempestate turbida, quò magis pietas emineret, ut inquit Suetonius: *Inferias fratri & Agrippinæ annua religione publicè instituit, & eò amplius matri Circenses, carpentumque quo in pompa traduceretur:* Hujus memoriam in nummis consignavit Senatus, ut norunt vel rei nummariæ tyrones, sed maximos & eximiæ molis nummos Caius signasse videtur, quorum pauci ad nostras pervenerunt manus: cùm illi qui Senatusconsulto percussi sunt, pro monetæ usu essent, & qui Caligulæ jussu signati fuerant, amicis tantùm distribuerentur.

In Caio. Num. 15.

ROMA

SECVRITAS
AVGVSTI
S
C
AVGVST
AVGVSTI
CERES
ANNONA

NERO.

I.

EX gente Domitia Ænobarborum Nero Cn. Domitii & Agrippinæ filius in gentem Claudiam à Claudio Imperatore adoptatus est, & Octavia uxore ducta ad Imperium matris artibus pervenit, ejus vultum exhibet hic nummus maximorum molem ex toto non attingens, minoris quidem formæ est, sed cùm ejusdem crassitudinis sit, quâ signari solent, & amplissimum æreum circulum contineat, inter maximos reponi meretur. Ex anteriore parte Neronem lanugine ornatum & coronâ radiatâ insignem exhibet: ex altera Securitatem dextra capiti apposita sedentem ante aram ignitam, sinistrâ sceptrum seu hastam gerit; hæc autem Religionis cultum denotat, qua Principis securitas procuratur.

II.

Hic est portûs Ostiensis à Claudio extructi prospectus, quem cùm condere instituisset, Architectos interrogavit, quanti sumptus ejus operis essent futuri, tantos responderunt, quantos ipse facere nollet, sperantes impendii magnitudine audita, ipsum à proposito destiturum: nihil deter- *Dio Lib. 60. p. 672.*

ritus rem in animum ſuum induxit, perfecitque magnanimitate ac potentia Romana dignam. Ejus figuram Suetonius & Dio graphicè deſcribunt. In Claudii nummis nulli ejus occurrunt typi, ſed omnes cum effigie Neronis, quod nos docet hunc principem illum abſolviſſe. Ad portûs introitum Neptuni ſeu Portumni ſimulacrum viſitur, in medio Claudii ſtatua paludamento ornata ſupra columnam tanquam Conditoris.

In Claudio. Num. 20.

Alterius Neronis pars averſa, huic nummo pro Neronis capite incuſa eſt, ita ut idem duos efficiat in uno: hic exhibet Cererem ſedentem cui adſtat Abundantia, ara inter eas media; illa facem ſolitum inſigne, hæc cornucopiæ perpetuum ſymbolum gerit: eas quidem ad deſignandam Neronis in annona procuranda diligentiam, ut innuere videtur Tacitus, *pretiumque frumenti minutum, uſque ad ternos nummos*. Ceres verò depingitur tanquam ſerendi frumenti inventrix, matrona verò Romana ſub Abundantiæ imagine tanquam urbis Genius frugum omnium copiam producens adſtat: unde pro inſcriptione nummi CERES ANNONA AUGUSTI.

Annal. 15.

BIBLIOTECA NAZIONALE
ROMA

DOMITIANUS.

NUmmis Domitiani maximis, utpote raris deficientibus, illius Imperatoris imago in ſigno antiquo rariſſimo ſubſtituta eſt: illa velut parva Principis tabula in pixide ſemper ferenda ab aulicis excogitata videtur, ſed à ſculptore, magnitudine triplex neſcio cur, cælata eſt. Minervæ galeatæ caput, pectore tenus humero Domitiani ſiniſtro inſiſtit, tanquam Dea tutelaris aut mater in aurem ejus quidquid deberet agere, ſuggeret, Numæ regis exemplo qui ſe Ægeriæ nymphæ omnia ſe facere dictitabat. Nemo neſcit Domitianum veſanam Domini appellationem ſibi poſt Caligulam vindicaſſe; Suetonius ait, cùm dictaret epiſtolam ſic cœpit, DOMINUS ET DEUS NOSTER SIC FIERI JUBET. *Unde inſtitutum poſthac, ut ne ſcripto quidem ac ſermone cujuſquam appellaretur aliter.* Quod ſi quis facere detrectaſſet, tanquam magni criminis reus detrudebatur in carcerem, ut apparet ex his quæ Philoſtratus ſcribit, Tarenti præſidem ſacra facientem, quod publicis precibus non addidiſſet Domitianum Palladis filium eſſe, accuſatum fuiſſe. Sed cur Princeps ille Palladis filius dici voluerit, conjicit Baronius id ei à Joſepho ſcriptore Judæo ejus lateri inhærente ſuggeſtum, cùm autem Domitianum à veſana Dei appellatione avertere is non poſſet, ſaltem

In ejus vitâ Num. 8.

In Tyaneo.

In Domit.

B 2

Palladis, cùm esset virgo, filium se prædicaret, suasisse: quandoquidem ex oraculis Prophetarum, virginis filium nasciturum, qui in perpetuum regnaturus esset, haberetur: ut autem Josephus Imperium Vespasiano patri portenderat; sane quidem Domitianus eandem spem concepit, ut quod Vespasianus fuerat consequutus, ipse acciperet. Conjecturam Baronius accipit, quod ut pater, ita & filius inquiri fecit, si qui reliqui essent ex familia David. Refert autem Eusebius nepotes

Eccles. Hist. lib. 3. c. 20. Judæ illius qui secundùm carnem frater Christi vocabatur, à nonnullis ad Domitianum delatos, quod ex regia Davidis stirpe essent oriundi, ab ipso de Christo & de regno illius interrogatos, cùm non hujus mundi nec terrarum imperium illud esse, sed angelicum & cœleste dicerent, vilitatem hominum aspernatus, liberos abire jussit. Minerva in Domitiani nummis frequens cælata est: huic Deæ templum erexit, cujus figuram & prospectum nobis illi suppeditant. Suetonius scribit Domitianum celebrasse in Albano quotannis Quinquatria Minervæ, cui collegium instituerat. Legionem ab eo institutam, de nomine ejus Minerviam appellasse testatur Dio.

In ejus vitâ. Num. 4.

Lib. 55.

IMP·CAES·NERVAE·TRAIANO·AVG·GER·DAC·P·M·TR·P·COS·V·P

TRAJANUS.

A Nerva adoptatus est Trajanus, cùm in Germania principis legatus exercitui præesset; vir de omnium hominum genere meritissimus, primum Germanici victoriâ Pannonicâ relatâ nomen accepit, deinde devicto Rege Decebalo in Dacia, paceque cum eo initâ, in fine anni U.C. 854. Dacici appellationem Germanici titulo addidit, cùm Consulatum IV. ageret: anno autem 956. quintum iniit, in quo cusus est maximus hic nummus, ut denotat ejus epigraphe. Non abs re videtur si Trajanus in eo sub Jovis effigie exhibeatur, cùm ille ut alter Jupiter, à Romanis Optimi cognomen meruerit. Plotina ei adstat sub Junonis imagine tanquam digna hujusce Imperatoris conjux, de quâ Plinius junior. *Tibi uxor in decus & gloriam cedit. Quid enim illâ sanctius.* *In Panegyr.* A dextris Marciana soror, ut altera Minerva tanquam prudentiæ præses repræsentatur; hanc autem virtutem quantùm patefecerit, dum in aula cum Plotina cognata est morata, audias eundem Plinium. *Quo quidem admirabilius existimandum est, quod mulieribus duabus in una domo, parique fortunâ, nullum certamen, nulla contentio est.* *Ibid.* Trajanus inter Plotinam conjugem & Marcianam sororem depingitur, ut Jupiter inter Junonem uxorem, & Minervam filiam, sub Concor-

diæ imagine : de illis Panegyrista. *Suscipiunt invicem, invicem cedunt, cùm te utraque effusissimè diligat, nihil sua putant interesse, utram tu magis ames.* En egregium concordiæ, Deorum instar, inter homines monimentum.

Perrari sunt Trajani nummi ex ære maximo; unicum in eorum serie à nobis nuper vulgata descripsimus, cui addendus est insignis ille & integer, ut ex ea discas quàm difficilè illa confici possit etiam à Principibus eorum collectio.

De Præstant. Num. Ed. 2.

ROMA

HADRIANVS.
AVGVSTVS.
COS·III·

HADRIANUS.

TRAJANO ſucceſſit Hadrianus ipſius conſanguineus, ab illo adoptatus, ut exiſtimari volebat; ſed potiùs auxilio Tatiani & Plotinæ, à qua amabatur ad Imperium pervenit: porro Senatus ei in Syria, ubi provinciam adminiſtrabat, confirmavit. Initio Trajani nomen ſibi aſſumere ſollicitus, imo ſe Nervæ nepotem aliquando inſcribebat, ut adoptionem omnino ſuaderet: ſed poſtea ſolâ Hadriani appellatione uſus eſt, nullâ Tribunitiâ poteſtate adhibitâ; ita ut difficile ſit, tempus quo ejus nummi percuſſi ſunt aſſignare: præſertim cum tertium tantùm Conſulatum inierit, & jam uno ante imperium functus eſſet, duobuſque aliis, ab initio ſubſequenter geſſerit.

In hoc Hadriani nummò maximo, ille nudo capite in anteriore parte cum ſolo Auguſti titulo exhibetur, in averſa verò parte Sabina conjux ſub Cybeles effigie in curru à quatuor Leonibus tracto repræſentatur, & quidem ſine inſcriptione, ut poſtea Fauſtina ſenior ſub eodem typo prodiit cum epigraphe MATRI DEUM SALUTARI, & ejus etiam filia Fauſtina junior cum appellatione MATRI MAGNÆ. Cybele autem, *Rhea* & *Ops* nuncupata, dextra ſpicas gerit ad fertilitatem & omnium rerum abundantiam quas *Terra* profert, deſignandam: tanquam Sabinæ ope, huma-

na vitæ alimenta P. Romano concederentur. Ejus Deæ attributa ejuſmodi exponunt Mythologi: tympanum, terræ orbem: turres in capite, oppida: ſpicas, humana alimenta: leones, nullum terræ genus, quod non ſubigi, colique poſſit.

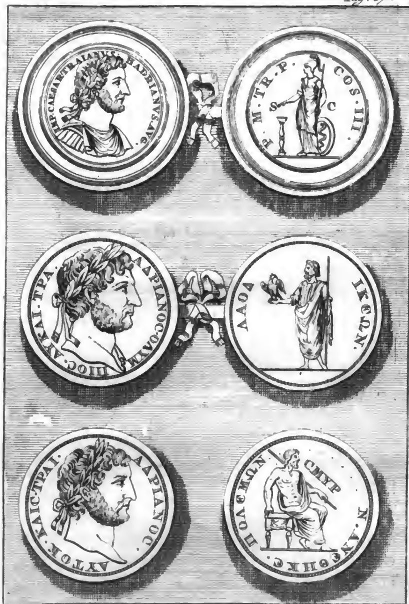
Maximi Hadriani nummi partim notam S. C. præferunt, partim eam non habent, quod ærei omnes juſſu Senatûs cuderentur in urbe, at cùm maximi non monetæ loco exponerentur, Hadrianus eorum cudendorum poteſtatem ſibi primus arrogaſſe videtur: unde in ſequentibus Cæſaribus nulla ampliùs S. C. nota, ſi Trajanum Decium exceperis qui omnia quæ ſibi tribuerant Imperatores, Senatui reddidit.

HADRIANUS.

10

Pag. 17.

IMP.CAESAR.TRAIANVS.HADRIANVS.AVG.
P.M.TR.P COS.III
S C
ΑΥ.ΚΑΙ.ΤΡΑ.
ΑΔΡΙΑΝΟϹ.ΟΛΥΜ
ΠΙΟϹ
ΛΑΟΔ
ΙΚΕΩΝ.
ΑΥΤΟΚ.ΚΑΙϹ.ΤΡΑΙ.
ΑΔΡΙΑΝΟϹ.
ΠΟΛΕΜΩΝ
ΣΜΥΡ
ΑΝΕΘΗΚΕ.

II.

HIc Hadriani nummus S. C. notâ ornatus, primæ magnitudinis formam adæquat, sed amplus ille circulus in quo inclusus est, ei inter maximos locum assignat, præsertim cùm is Princeps munificus plurimos ex hoc modulo à Senatu acceperit, & ipse tandem percusserit. A Patribus is signatus videtur, ob cultum quo Hadrianus Minervam scientiarum & artium Deam prosequebatur, de illo autem narrat Spartianus. *Fuit enim poëmatum & litterarum omnium studiosissimus.* *In ejus vitâ.* Et paulo post. *Cum professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Expeditiones sub eo graves haud fuere, & bella silentio pene transacta; pacis autem tempore, artes & scientiæ magis vigent.

III.

Laodicenses Phrygiæ ad Lycum fluvium siti, *Lib. 5. cap. 29.* ut Plinius & Commodi nummus cum hujus fluvii simulacro & nomine percussi nos edocent; hunc Hadriano dum forsan in eorum urbe moraretur percussere, nam is per totum Imperium Romanum peregrinatus est. Laodicæa à Seleuco Syriæ imperii fundatore de matris Laodices appellatione denominata est, Jovis quidem monitu per Apollinis oraculum, ut refert Stephanus. Ideo Jupiter pro supremo urbis numine ab illa habitus *De urbib.*

est, & in hoc nummo sculptus, quòd Hadrianus sibi Jovis cognomentum adscivisset, nempe ΟΛΥΜΠΙΟΥ, post consecratum Athenis ab eo templum sub ejus nomine, cujus descriptionem videre est apud Pausaniam. Hinc *Olympius* in nummis Ephesiorum appellatus est & in maximo à Laodicensibus; sed ut Jupiter in variis urbibus colebatur, diversa etiam ab attributis nomina habuit, Laodicensis ille, ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ, id est *veritatis amicus*, eâdem semper formâ signatus in Augusti nummis appellatur, ut sequens in Smyrnæis Acræus indigitatur.

Attic. p. 31. & 32. *Cimel. Reg.* *Ejusd. Cimel.*

III.

Smyrna urbs Ioniæ celebris nummum Hadriano percussit sub Polemone, qui ita Imperatori gratus ut urbi ingentem pecuniæ vim ad opera publica, *& ut bis Neocori essent*, obtinuit. Is vocabatur Antonius, ut ex marmore Oxoniensi eruitur, sophista fuit Laodicenus quem Smyrnæi civitate donarunt: ideò memor plurima ipsis contulit, & illi videntur in nummo Hadriani Jovis statuam ab eo donatam exhibuisse, uti epigraphe innuit ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ ΑΝΕΘΗΚΕ; *Polemon Smyrnæis posuit.* Jupiter Smyrnæorum, dictus est Acræus, ut nos docet alter ejus urbis nummus cum epigraphe: ΖΕΥΣ ΑΚΡΑΙΟϹ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ita appellatus, quòd arci præsideret, & extructum in eâ templum haberet in monte Coryphæo, id est vertice, ex Pausania.

pag. 95. Philostr. de vit. Sophor. l. 1. *Lib. 1.*

ROMA

ANTINOOC. HPΩC.
ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΙΟΙC CMYPNA

ANTINOUS.

I.

ANTINOUS puer Bithynio, urbe Bithyniæ ortus, eximiæ pulchritudinis fuit, ab Hadriano Imperatore in deliciis habitus, quem in Ægypto mortuum muliebriter flevit, & solatii loco in heroum seu deorum numerum à Græcis referri jussit: plurimi statuas, aras & templa illi consecravere: testis est Pausanias, τὸ δὲ ἱερὸν κατεσκευάσαντο τοῦτο, *Antinoi etiam religio est divinis honoribus sancita*. Marcellus quidam, ejus sacerdos alicubi renunciatur. *Lib. 8. pag. 409.*

In nummis formosus ille puer sub plurimis juvenum deorum nempe, Apollinis, Mercurii, Bacchi & Luni imaginibus exhibetur, & sub animalibus etiam iis numinibus dicatis prodit, sub Tauro qui Apollini sacer, sub Ariete qui Mercurio, & sub Panthera quæ Baccho. *Cimel. Reg.* Calchedonii Antinoum ut Apollinem venerati sunt, Symrnæi ut Mercurium, Tyani ut Bacchum, Ancyrani ut Lunum, Nicomedienses ut Harpocratem. Bithyniæ commune templum ei superbum consecravit, ut & Philadelphenses Lydiæ, Bithynium urbs, ejus patria eum appellavit Deum, & ita coluit.

Smyrnæi verò inter alios Græciæ populos hunc

heroem ſub Apollinis, Mercurii, & Bacchi ſymbolis venerati ſunt, & plurimos ei dedicarunt cum Tauro, Ariete, & Panthera nummos, procurante Polemone: de quo in Hadriano verba fecimus, is autem huic Principi valde carus in hoc ſtudium peculiare poſuit, ut denotaret ſuum verſus eum Imperatorem obſequium, ut videre eſt in Smyrnenſibus nummis. In hoc verò Taurus exhibetur ad indicandam ejus animalis ſtatuam, quam Apollini in Antinoi honorem dedicavit, ut fert ejus epigraphe ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣ ΠΟΛΕΜΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ, *Smyrnæis Polemon poſuit.*

Plurimis Diis immolabatur Taurus: unde iis dictus eſt ſacer, primum Jovi, de quo Juvenalis:

Duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem.

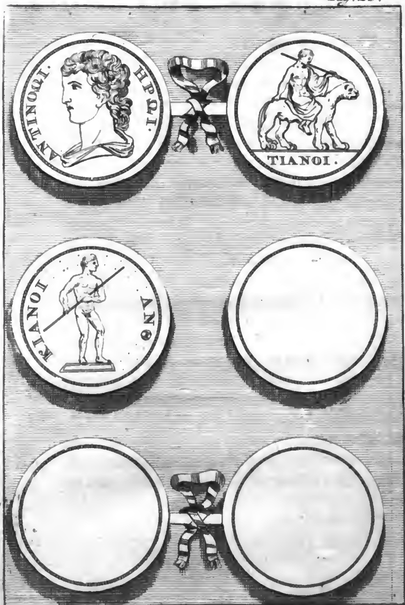
Pariter Neptuno dicatus eſt, ut & Apollini, teſte Virgilio.

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Sed Taurus in hoc nummo Apollinem reſpicit, quòd Antinous, cùm fuiſſet juvenis formâ conſpicuus, ut alter Apollo qui juvenis ſemper depingi ſolet, ſicut Bacchus & Mercurius, habebatur.

12

ΑΝΤΙΝΟΩΙ. ΗΡΩΙ.
ΤΙΑΝΟΙ.
ΚΙΑΝΟΙ
ΑΝΘ

II.

CUM Antinous è Bithynia esset oriundus, ejus provinciæ urbes Hadriani principis amasii, nuper inter deos illius jussu relati, honorem, nummos in quibus esset ejus effigies, ut cuderent, imprimis curabant: Tyani quorum urbs in Bithyniæ Paphlagoniæque erat confinio, maximum hunc signarunt, in eoque Antinoi statuam, quam sub Baccho venerabantur, posuere: Bacchus enim, uti Antinous, juvenis depingitur, & perpetua huic deo juventus, ut Apollini adscribitur, propterea semper imberbis à Poëtis fingitur. Ovidius. *Stephan. de urbib.*

Solis perpetua est Phœbo Bacchoque juventus.

Bacchus inequitat Pantheram, quòd ei sacra sit & vino gaudeat, ut innuit Oppianus: *De Venat. lib. 4.*

Pantheras etiam dona Bacchi capiunt.

Thyrsum pro symbolo & armis gerit, unde *Thyrsiger* apud Senecam dicitur: *In Medeâ.*

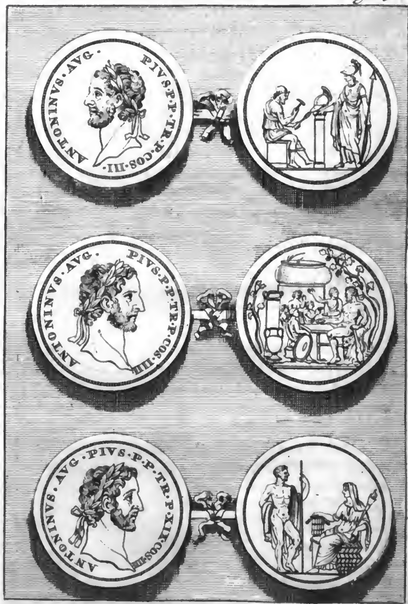
Candida Thyrsigeri proles generosa Lyæi.

Thyrsus erat hasta aculeata, hæderâ obtecta, quam in bigis Bacchæ quatiebant.

III.

Strab. lib. 12. CIus urbs Bithyniæ fuit à Cio Herculis socio dicta, quam Philippus Macedoniæ rex à se eversam Prusiæ cognomine *Venatori* Bithyniæ principi dedit, qui illum in eâ capiendâ adjuverat: hæc postea ab eo restaurata, Prusias seu Prusa, de nomine suo dicta est: at cùm plures essent ejus appellationis in Bithyniâ urbes, nempe à Prusia patre, qui χωλὸς, id est *Claudus*, & à filio, *Bibliot. Phot.* qui Κυνηγὸς dicebatur; nomen Cii pristinum resumpsit, & aliæ remanserunt, una scilicet ad Hip- *Polyb. legat.* pum fluvium dicta Prusias, altera ad Olympum montem vocata Prusa: ne quis autem Cium eandem esse cum Prusiade ad Hippum putet, ex nummis enim rectè omnes distinguuntur: alii præferunt ΚΙΑΝΩΝ; alii ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣΥΠΙΩ, alii ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ ad Prusam Olympicam spectantes. Ciani Antinoum popularem suum inter Divos relatum venerantes, statuam ei à se erectam in nummis percusserunt, Hadrianus autem Imperator Bithyniam tunc provinciam suam non fecisse denotat Ἀνθυπάτου Proconsulis in nummo appellatio, sub cujus permissu nummus est cusus, quæ in provinciis populi, tum Prætoris, tum Consularibus frequens erat, ut *Lib. 53.* innuit Dio, & nummi ac marmora firmant: Hadrianus verò Pamphiliam Augustorum pro- *In excerpt. Constant.* vinciam populo Romano pro Bithyniâ postea concessit.

ANTONINVS · AVG · PIVS · P · P · TR · P · COS · III
ANTONINVS · AVG · PIVS · P · P · TR · P · COS · III
ANTONINVS · AVG · PIVS · P · P · TR · P · XIX · COS · III

T. ÆLIUS ANTONINUS.

I.

ANTONINUS ex Aurelia gente in Æliam adoptione Hadriani transiit, & in Imperio ei successit, varii illi percussi sunt nummi: in hoc Vulcanus & Minerva sine epigraphe exhibentur. Vulcanus Junonis filius Lemni fabricæ præfuisse traditur, galeam cudit, ipsi adstat Minerva in uxorem ab eo optata, quòd artes Vulcano ac Minervæ tribuerint antiqui: ipsas autem hoc symbolo restituisse Antoninum Pium docemur, illum etiam Imperatorem veteres Romanorum historias in maximis nummis renovatas expressisse perhibent. Dionysius Halicarnasseus T. Tatium Sabinorum regem Romæ templum Vulcano vovisse narrat, quod extra urbem constructum refert Plutarchus, in quo forsan hæ statuæ erant positæ.

Hygin. 166. Phorn. de Vulcan. *Lib. 2.* *In Romulo.*

II.

Hæc est altera vetus historia ab Antonino Pio restituta, nempe sacrificii Herculis ad aram maximam, ut ipse apud Evandrum regem ostendit qualiter se coli vellet, de quo Virgilius.

Gramineo viros locat ipse sedili.

Ad quem locum inquit Macrobius. *Non vacat* SEDILI, *nam propria observatio est in Herculis sacris epulari sedentes.* Ideò Hercules in nummo sedet cum Pinario & Potitio super graminis fasciculos, quod duos ipse ad id selegerat, adstant

Saturn. 3. Cap. 6.

alii ministri, vel forsan Pinarii filii, quibus sacra commissa, teste ipso Virgilio.

Undique vites & vasa vini plena & præsertim ingens super aram maximam, ad sacra ex vino fieri indicanda, nam idem Macrobius de Hercule ait. *Is heros bibax fuisse perhibetur*. Omnes nudo capite conspiciuntur, quia adjicit ille. *Custoditur in eodem loco ut omnes aperto capite sacra faciant.*

III.

Nummus hic antiquum Cereris apud Romanos cultum indicat institutum, ideò ab Antonino renovatur in maximis, exhibet Jovem & Cererem, ille tanquam Proserpinæ pater ex Cerere quæ facem in Ætna accensam ad filiam quærendam à Plutone raptam gerit, dextram hæc modio spicarum referto apponit tanquam terræ cultûs inventrix, de quâ Virgilius.

Lib. 5. Cap. 21.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Instituit.

Cereris autem sacra Romulus à proximis Arcadibus adscivit cum Herculis & Fauni cæremoniis ab Evandro institutis: inde Cerealia tunc recepta, quod confirmare videtur argenteus consularis nummus, in antica cujus parte Romuli caput cum voce QUIRINUS, & alterâ Ceres ipsa sedens C. MEMMIUS ÆDILIS CEREALIA PRIMUS FECIT. In cujus deæ ludos instituit Ædilis Memmius.

ROMA

ANTONINVS·AVG·PIVS·
P·P·TR·P·XI·COS·IIII·

ANTONINVS·AVG·
PIVS·P·P·TR·P·XVIII·

COS·IIII·

ANTΩNINOC·CY·AY·KAI
TIAI·AAPIANOC

KOINON·IΓ·ΠΟΛΕΩ.

IV.

Thesei cum Centauris pugnam in hoc nummo exaratam primùm existimavi; sed cùm illius herois historia nullomodo ad res Romanorum antiquas, vel sacras ab Antonino Pio restitutas spectaret, illam Herculis apud eos culti esse dignovi. Mulier à Centauro rapta est Euristhei soror, cui vim intulit Homadus Centaurus, capite dein ab Hercule plexus cùm eos aggressus esset: alios clavâ occidit. Adsunt picei trunci quibus utebantur in pugna Centauri, cujus descriptionem videas apud Diodorum Siculum; de quo heroe ait: *Dignum ipsius herois pristina factorum gloria certamen.* Templum illud Herculis Victoris est Romæ extructum, ut arguit aquila in ejus frontispicio, imperii insigne, quod repræsentari voluit Antoninus, quasi Hercules ob id solum factum, cultum & templum fuisset meritus.

Lib 4. pag. 154.

V.

Idem templum in superiore nummo exaratum rursus prodit, quadratum est & in conum desinit, illud Herculi Victori ad portam Geminam assignamus: alterum enim in foro boario, erat rotundum; illud extruxisse M. Octavium Herennium narrat Macrobius. Hercules coram eo sa-

Sturn. 3. cap. 6.

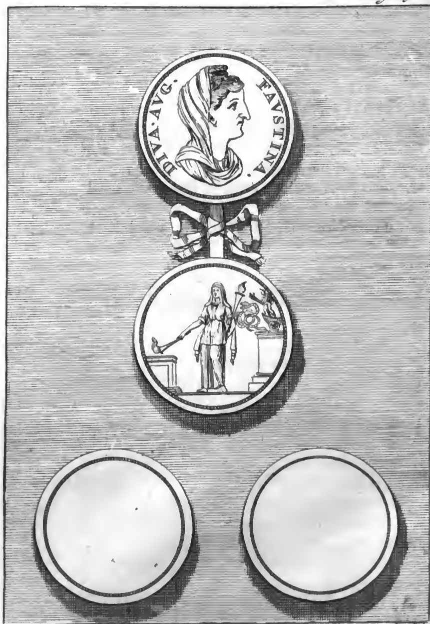
In qua urbe percussus sit nummus, si nobis conjicere licet, Sardibus fuit: si quidem Herculem exhibet Omphali Lydiæ Reginæ blandientem, qui ab ea alia multa acceperat munera, quod ad Sangarim fluvium ex Dyndimo monte (cui insidet Hercules) ortum, multos regnum ejus vastantes interemisset. Hercules sæpe in Sardianorum nummis cælatus est. Sardis erat urbs celeberrima, in cujus nummis etiam alii Asiarchæ observantur, & ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ signatum habetur.

ROMA

DIVA · AVG · FAVSTINA ·

GALERIA FAUSTINA.

I.

FAUSTINA senior Annii veri filia, uxor Antonini Pii, tertio ejus Imperii anno è vivis excessit, & inter divas Senatusconsulto relata est. Sub Cereris autem effigie cultam docent ejus nummi, quæ viva in iis appellabatur CERES AUGUSTA. Hic ejus signum sub cippo seu columnæ basi positum in curru à duobus serpentibus tracto; utraque manu tædam gerens exhibet. Mulier illa velata nummi aream occupans videtur esse Daducha Cereris ministra seu sacerdos, quæ facem dextra ex igne sacro aræ imposito accendit, altera jam in læva ardente, ad sacra deæ agenda. De his Ovidius *Fastor. 4.*

> Illic accendit geminas pro lampade pinus;
> Hinc Cereris sacris, nunc quoq; tæda datur.

Unde inquit Lactantius: *idcirco sacra ejus ardentium tædarum jactatione celebrantur.* Atque in ejus rei memoriam non modo Δαδῦχος, sed reliqui Mystæ faces inter currendum agitabant, ut refert Statius. *Silvar. 4.*

> Tuque Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
> Votivam taciti quassamus lampada Mystæ.

Quapropter ait Fulgentius. Unde & lampadum dies Cereri dedicatus est.

Quo ritu, quibusve ceremoniis Fæminæ Principes inter divas referebantur, commentarii Panvinii in secundum Fastorum librum edocent, quibus addimus Imperatores suas uxores ex aliarum dearum cognomine illas appellare cœpisse, ut innuit Prudentius.

Lib. 1. contra Symmach.

Adjecere sacrum, fieret quo Livia Juno.

Sabina Hadriani conjux in inscriptione Græca apud Sponium appellatur etiam ΝΕΑ ΔΗΜΗΤΗΡ. Nova Ceres.

Miscel. pag. 328.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

M·ANTONINVS· AVG·TR·P·XXVII
IMP·VII·COS·III
M·ANTONINVS· AVG·TR·P·XXVIII
IMP·VI·COS·III
ADVENTVS·AVG
M·ANTONINVS·AVG·GERM·SARM·TR·P·XXX
IMP·VIII·COS·III·

M. AURELIUS ANTONINUS.

I.

EX Annia gente Marcus, in Aureliam ab Antonino Pio adoptatus Hadriani Imperatoris jussu, Faustinam patris adoptivi filiam duxit uxorem, bella plurima gessit, & in memoriam relatæ contra Quados victoriæ nummum hunc maximum signavit, memor gratiarum à Jove acceptarum, postquam Romani in bello milites in maximum ex siti & calore periculum venissent, mirabiliter sanè ac divinitus conservati sunt: nam ut ait Dio, copioso licèt imbre exorto à siti liberati, *gravia damna accepissent, urgentibus hostibus, quod in aqua ex parte bibendo erant occupati, nisi vehemens grando, compluraque fulmina in hostes incidissent.* Ideo triumphus ille Jovi dicatur qui fulmen ex quadrigis in Quadorum regem semiprostratum vibrat, victoria ejus auxilio reportata. Marcus autem ex ea Imperatoris VII. titulum meruit, ut refert idem Dio. *Eoque facto à militibus* VII. *Imperator appellatus*, ut demonstrat nummus, cùm gereret ille cos. III. & TR. P. XXVII.

II.

Hic est ovationis M. Aurelii typus, qui bello

ANTONINVS·AVG·PIVS·P·P·TR·P·XI·COS·IIII·
ANTONINVS·AVG·PIVS·P·P·TR·P·XVIII·
COS·IIII·
ANTΩNINOC CY·AY·KAI TIAI·AΔPIANOC
KOINON IT ΠΟΛΕΩ

I V.

Theſei cum Centauris pugnam in hoc nummo exaratam primùm exiſtimavi; ſed cùm illius herois hiſtoria nullomodo ad res Romanorum antiquas, vel ſacras ab Antonino Pio reſtitutas ſpectaret, illam Herculis apud eos culti eſſe dignovi. Mulier à Centauro rapta eſt Euriſthei ſoror, cui vim intulit Homadus Centaurus, capite dein ab Hercule plexus cùm eos aggreſſus eſſet: alios clavâ occidit. Adſunt picei trunci quibus utebantur in pugna Centauri, cujus deſcriptionem videas apud Diodorum Siculum; de quo heroe ait: ***Dignum ipſius herois priſtina factorum gloria certamen.*** Templum illud Herculis Victoris eſt Romæ extructum, ut arguit aquila in ejus frontiſpicio, imperii inſigne, quod repræſentari voluit Antoninus, quaſi Hercules ob id ſolum factum, cultum & templum fuiſſet meritus. *Lib 4. pag. 154.*

V.

Idem templum in ſuperiore nummo exaratum rurſus prodit, quadratum eſt & in conum deſinit, illud Herculi Victori ad portam Geminam aſſignamus: alterum enim in foro boario, erat rotundum; illud extruxiſſe M. Octavium Herennium narrat Macrobius. Hercules coram eo ſa- *Saturn. 3. cap. 6.*

D

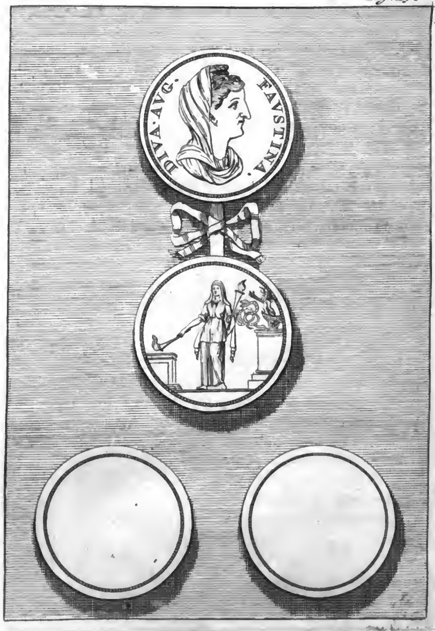
VI.

Latinis nummis ſuccedit Græcus , cujus epigraphe plurimorum Antiquariorum ingenia vexavit ΚΟΙΝΟΝ. Γ. Ι. ΠΟΛΕΩΝ. ΠΡΟΔΙ. ΟΝ. ΚΛ. ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ. ΑΣΙΑΡΧΟΥ. ΚΑΙ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ. Γ. Ι. ΠΟΛΕΩΝ. Quam ita interpretati ſumus & olim V. C. Morellio communicaveramus. Κοινὸν τρισκαίδεκα πόλεων Προδίκου ὄντος Κλαυδίου Φρόντωνος Ἀσιάρχου καὶ Ἀρχιερέως τρισκαίδεκα πόλεων. *Commune tredecim urbium Curatore exiſtente Claudio Frontone Aſiarcha & Pontifice tredecim urbium.* Specim. pag. 18.

Plurimæ urbes in Aſia terræ motu disjectæ fuerunt ſub Tiberio: unde illi inſignis nummus S. C. percuſſus CIVITATIBUS ASIÆ RESTITUTIS, iterum tredecim aliæ ſub Antonino Pio, eodem modo afflictæ ſunt, quibus ſuccurrit Princeps, ut notat Capitolinus. *Terræ motus quo Rhodiorum & Aſiæ oppida conciderunt*, quæ omnia mirificè inſtauravit. Memor beneficiorum commune iſtarum urbium munifico Imperatori plurimos cudit nummos curante Claudio Frontone ad id creato, Aſiarcha, id eſt Aſiæ Sacerdotum principe, cùm jam eſſet urbis ſuæ Pontifex: nam ille ex urbium illarum ſacerdotibus eligebatur, qui curam habebat Concilii totius illius communitatis, & Ludorum, ſeu Feſtorum in iis agendorum.

In qua urbe percussus sit nummus, si nobis conjicere licet, Sardibus fuit: si quidem Herculem exhibet Omphali Lydiæ Reginæ blandientem, qui ab ea alia multa acceperat munera, quod ad Sangarim fluvium ex Dyndimo monte (cui insidet Hercules) ortum, multos regnum ejus vastantes interemisset. Hercules sæpe in Sardianorum nummis cælatus est. Sardis erat urbs celeberrima, in cujus nummis etiam alii Asiarchæ observantur, & ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ signatum habetur.

DIVA·AVG· FAVSTINA·

GALERIA FAUSTINA.

I.

FAUSTINA senior Annii veri filia, uxor Antonini Pii, tertio ejus Imperii anno è vivis excessit, & inter divas Senatusconsulto relata est. Sub Cereris autem effigie cultam docent ejus nummi, quæ viva in iis appellabatur CERES AUGUSTA. Hic ejus signum sub cippo seu columnæ basi positum in curru à duobus serpentibus tracto; utraque manu tædam gerens exhibet. Mulier illa velata nummi aream occupans videtur esse Daducha Cereris ministra seu sacerdos, quæ facem dextra ex igne sacro aræ imposito accendit, altera jam in læva ardente, ad sacra deæ agenda. De his Ovidius Fastor. 4.

Illic accendit geminas pro lampade pinus;
Hinc Cereris sacris, nunc quoq; tæda datur.

Unde inquit Lactantius: *idcirco sacra ejus ardentium tædarum jactatione celebrantur.* Atque in ejus rei memoriam non modo Δᾳδοῦχος, sed reliqui Mystæ faces inter currendum agitabant, ut refert Statius. Silvar. 4.

Tuque Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada Mystæ.

Quapropter ait Fulgentius. Unde & lampadum dies Cereri dedicatus est.

Quo ritu, quibusve ceremoniis Fæminæ Principes inter divas referebantur, commentarii Panvinii in secundum Fastorum librum edocent, quibus addimus Imperatores suas uxores ex aliarum dearum cognomine illas appellare cœpisse, ut innuit Prudentius.

Lib. 1. contra Symmach.

Adjecere sacrum, fieret quo Livia Juno.

Sabina Hadriani conjux in inscriptione Græca apud Sponium appellatur etiam ΝΕΑ ΔΗΜΗΤΗΡ. Nova Ceres.

Miscel. pag. 328.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EM. II
ROMA

M·ANTONINVS· AVG·TR·P·XXVII·
IMP·VII·COS·III
M·ANTONINVS· AVG·TR·P·XXVIII·
IMP·VI·COS·III
ADVENTVS·AVG
M·ANTONINVS·AVG· GERM·SARM·TR·P·XXX·
IMP·VIII· COS·III·

M. AURELIUS ANTONINUS.

I.

EX Annia gente Marcus, in Aureliam ab Antonino Pio adoptatus Hadriani Imperatoris jussu, Faustinam patris adoptivi filiam duxit uxorem, bella plurima gessit, & in memoriam relatæ contra Quados victoriæ nummum hunc maximum signavit, memor gratiarum à Jove acceptarum, postquam Romani in bello milites in maximum ex siti & calore periculum venissent, mirabiliter sanè ac divinitus conservati sunt: nam ut ait Dio, copiosô licèt imbre exorto à siti liberati, *gravia damna accepissent, urgentibus hostibus, quod in aqua ex parte bibendo erant occupati, nisi vehemens grando, compluraque fulmina in hostes incidissent.* Ideo triumphus ille Jovi dicatur qui fulmen ex quadrigis in Quadorum regem semiprostratum vibrat, victoria ejus auxilio reportata. Marcus autem ex ea Imperatoris VII. titulum meruit, ut refert idem Dio. *Eoque facto à militibus* VII. *Imperator appellatus*, ut demonstrat nummus, cùm gereret ille cos. III. & TR. P. XXVIII.

II.

Hic est ovationis M. Aurelii typus, qui bello

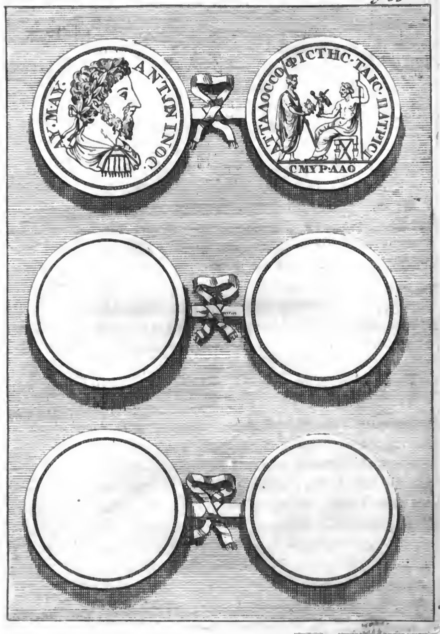
post octo annos contra plurimas Germaniæ nationes peracto in urbem victor rediit; hanc Dionysius Halicarnasseus pedestrem vocat triumphum: nam is pedes graditur, nec trabeam, nec togam pictam indutus. Marcus sacris super aram coram templo Jovis Capitolini, quod pone eam visitur, peractis, iter per arcum sibi & L. Vero in VII. regione olim Senatusconsulto erectum ob bellum Parthicum confectum, facit, ad Palatinum domicilium iturus: illum præcedunt Prętoriani, ut mos erat, & Victoria sequitur ei coronam imponens. Tribunitia potestas XXVIII. cum titulo imperatoris VI. circa nummi ambitum, tempus quo decreta est ovatio, designat: in imo autem epigraphe ADVENTUS AUG. quando ipsa est acta, nempe post Imperatoris reditum.

III.

Marcus in urbem post plurimos annos redux, contusis plurimis Germaniæ gentibus, & Provinciis Romanis per Cassii rebellionem sedatis, victoriæ signum globo impositum, tanquam toto terrarum orbe victoriis suis pacato, deæ Romæ spoliis hostium insidenti porrigit. Tribunitia potestas XXX. tempus, quo Romam rediit, denotat: titulus vero Imperatoris VII. ei datus est post indicatam Avidii Cassii rebellionem, ut innuit Dio. *Dum Marcus se ad bellum civile comparat, multæ*

Lib. 71. pag. 12.

ROMA

AY·M·AY·
ANTΩNINOC
ATTAΛOCCOΦICTHC·TAIC·ΠATPIC
CMYP·ΛAO

tæ ei victoriæ ex diversis barbaris nationibus ac mors ipsius Cassii nunciatur.

IV.

Hanc nummi M. Aurelii epigraphen jam vulgavit Tristanus noster. ΑΤΤΑΛΟΣ ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΤΑΙΣ ΠΑΤΡΙΣΙ ΣΜΥΡ. ΛΑΟ. Ἄτταλος Σοφιστὴς ταῖς πατρίσι Σμύρνῃ, Λαοδικείᾳ. Attalus Sophista patriis suis Smyrnæ & Laodiceæ : sed cum altero typo nempe Jove Laodicensi, quem pro M. Aurelio accipit & Cybele tutelari Smyrnæorum dea: in nostro vero duo Joves, idem Laodicensis qui in Tristani nummo, Philalethes, idest *amicus veritatis*, ab iis dictus, semper stans, & alter Smyrnæus, vocatus Acræus, ab arce urbis monti, nomine Coryphęo impositus, semper sedens, depictus.

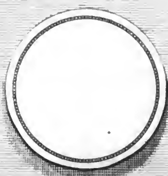
Tom. 1. pag. 647.

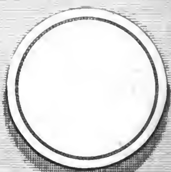
Attalus ille Sophista qui nummum percussit videtur filius fuisse Polemonis illius Sophistę Hadriano Principi multum cari : de quo in illius nummis diximus, qui tanti patris hæres, munificus etiam in urbem, ut parens videtur fuisse, cum primis Smyrnæ & Laodiceæ Magistratibus functus fuerit, quas ille patrias suas appellat: pater ejus Laodicenus quidem fuit & inter cives Smyrnenses adscriptus qui idem honos filio collatus est.

Jupiter quidem Laodicensis stans aquilam dex-

dextrâ ſolito modo ſuſtinet, & haſtam ſiniſtrâ, iiſque ſymbolis ab aliis diſtinguitur: Jupiter vero Smyrnenſis ſedet, ſed cùm haſtam dextrâ ferre ſoleat, victoriam ſuſtinet & illam lævâ gerit: unde nobis conjecturæ locus nummum apud Smyrnenſes ſignatum eſſe in memoriam cujuſdam victoriæ à M. Aurelio relatæ, cujus ſignum Jupiter præfert, ob quam cauſam Attalus Principi gratulans, hoc obſequii ſui monimentum in nummo maximo teſtari voluit.

ROMA

FAVSTINA. AVGVSTA.

ΚΟΡΗ·ΣΩΤΕΙΡΑ· ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ.

ΝΕ ΩΚΟ ΡΩΝ.
ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ.

ANNIA FAUSTINA MARCI.

I.

FAuſtina Antonini Pii & Galeriæ Fauſtinæ filia M. Aurelio à patre adoptato nupſit, quam parum pudicam flevit, Marcus cùm mortua eſſet ad radices verſus Tauri montis dum in Syriam contra Caſſium proficiſceretur, petiit à Senatu ut ei honores, ædemque decerneret, & divam ab illo appellatam gratulatus eſt, ipſique nummos ejus rei teſtes ad æternitatem ejus denotandam percuſſit. Hic eam ſub Dianæ Luciferæ effigie exhibet Cervum inequitantem. Nulla in eo epigraphe, ſed in ſimili Regii theſauri legitur ÆTERNITAS AUGUSTA, quæ ejus conſecrationem indicare videtur: illa quidem ſub Dianæ Luciferæ imagine dum viveret, in nummis repræſentatur. Diana ſeu Fauſtina velo ornata divinitatem arguit, Cervo inſidet, qui deæ erat ſacer ex Apollodoro, *cerva Dianæ ſacra*, facem tenet ut Luna, cum eadem eſſet ac Diana.

Dio lib. 10. *pag.* 813.

Capitol. in Marco.

Lib. 2.

II.

Faustina sub Proserpinæ Servatricis nomine ΚΟΡΗ ΣΩΤΕΙΡΑ à Cyzicenis repræsentatur. Cyzicus erat Hellesponti urbs celeberrima, cujus præcipua & tutelaris dea habebatur Proserpina, *In Mithrid.* ut narrat Appianus: *Fertur hanc urbem in dotem à Jove datam Proserpinæ, quam Cyziceni venerantur præ omnibus numinibus.* In aversa nummi parte signata est Ceres Proserpinæ mater in curru à duobus draconibus tracto, utraque manu faces gerens, cum raptam à Plutone filiam quęreret.

Cyziceni in nummo dicuntur Neocori, cùm hanc prærogativam à M. Aurelio obtinuissent, ut eorum nummi testantur, in quibus primò illi dicuntur, in cujus gratiam Imperatori & Faustinæ conjugi sub Veneris nomine erexerunt, ut narrat alicubi Aristides. Cyziceni verò secundam Neocoriam sub Caracalla tantùm obtinuerunt, ut in nostro de nummis Græcis demonstrabimus.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

IMP·CAES·L·AVREL·L·VERVS·AVG·TR·P·III·COS·II·
ADLOCVTIO·
L·VERVS·AVG·ARM·PARTH·MAX·
TR·P·VIII·IMP·IIII
COS·III·
TR·P·VIII·IMP·IIII·COS·III·

L. AURELIUS VERUS.

I.

VErus Ælii Cæſaris ab Hadriano adoptati filius, in Aureliam gentem per M. Aurelii Antonini adoptionem ejuſdem Hadriani juſſu tranſiit: ſub Antonino Pio Cæſar, poſt ejus mortem, à M. Aurelio particeps Imperii factus eſt. Cùm autem decretum eſſet contra Vologæſum Parthorum regem bellum, à Marco in Syriam miſſus eſt, ait enim Dio, *Robuſtus & adoleſcens erat, ad rem militarem aptior.* Verus ut venit Antiochiam, comparato maximo militum numero, eos allocutus eſt in ſubſtructione legatis ſtipatus, cùm ageret tribunitiam poteſtatem III. ut indicat nummus, & ad Vologæſum ultra Euphratem ſubmovendum adhortatus cohortes; cujus rei memoriam M. Aurelius poſteris in ære magno conſignare voluit. Lib. 71.

II.

Monumentum eſt triumphi Parthici ab utroque Imperatore M. Aurelio & L. Vero acti: licèt enim Verus ad bellum ſolus eſſet profectus, refert tamen Capitolinus, *petiit Lucius, ut ſecum Marcus triumpharet.* Viſitur etiam in quadrigis puer, cùm etiam poſtulaſſet Verus ut Marci filii, Cæſares ap- In M. Aurel. Ibid.

L·VERVS·AVG·ARM·PARTH·MAX·TR·P·VIII

COS·III·

AYT·KAIC·Λ·AYPH ΛIOC·OYHPOC

AΔPIANHC·TAPCOY·MHTPOΠOΛEΩC
OMO
ΛION
CEBACTΩN

IV.

L. Verus devictis Armeniis & Parthis ex Oriente redux in octava tribunitia potestate, paludatus victoriæ signum deæ Romæ thoraci insidenti porrigit, eam ipsa Victoria lauro coronat: Romanorum autem Principum usus erat, bellum antequam aliquod susciperent, diis sacra facere, ut hostes profligare possent: unde Jovi nomen Victoris, quod ejus auxilio relata esset victoria: sic in nummis Galbæ, Vespasiani, & Titi, ROMA VICTRIX. L. Veri ævo Roma inter præcipua habebatur numina: Asiani quidem primi ei templum erexere apud Tacitum. *Seque primos templum urbis Romæ statuisse M. Porcio Consule, magnis quidem jam populi Romani rebus, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc Punica urbe & validis per Asiam regibus.* Annal. 4. Augusti passim nummi templum Romæ & Augusto decretum, sed Antonini Pii ævo ROMÆ ÆTERNÆ summa magnificentia ab illo erectum nos edocent, in quo forsan statua hæc L. Veri victoriam deæ porrigenti, in æternam victoriarum suarum de Armenis & Parthis relatarum memoriam collocata est, cujus ectypum nummi nobis per omne ævum duraturi suppeditant.

V.

Tarſus Ciliciæ Metropolis, *Hadriana* nomen ab Hadriano Imperatore ob beneficia ſibi collata aſſumpſit: porrò Metropolis titulum jam ab Auguſto accepiſſe convincunt nummi, quem illa obtinuit cùm Auguſtus urbi Athenodorum præceptorem ſuum, poſt M. Antonii mortem præfeciſſet, ſicut innuit Strabo qui ſub Tiberio ſcribebat. De origine urbis & de Tarſi nomine diſceptant inter ſe Autores, de quibus vide Euſtathium: antiquiſſima eſt, in campo ſita, quam interſecat Cydnus amnis. Hæc imitata Romanos, qui nummos percuſſere cum epigraphe CONCORDIA AUGG. eundem typum expreſſit cum fratribus ſibi dextras jungentibus, & inſcriptione ΟΜΟΝΟΙΑ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Quæ maxima à populis optabatur inter duos Principes, quos primùm ſimul imperare cernebant; de iis refert Capitolinus. *Adepti Imperium, ita civiliter inter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.*

Lib. 14. pag. 974.

Ad Dionyſ. pag. 868.

In M. Aurel.

LUCILLA

LVCILLAE·AVG·ANTONINI·AVG·F·
LVCILLAE·AVG·ANTONINI·AVG·F·

ANNIA LUCILLA.

I.

LUcilla M. Aurelii & Anniæ Faustinæ filia L. Vero in uxorem data est à patre, se Antonini filiam ideo in nummo inscribit ante templum Vestæ rotundum supra aram sacra faciens tanquam prima Vestalis, aliis nempe stipata. Augustæ autem sub nomine VESTA sæpè in nummis prodeunt, quod pudicitiæ notam præsertim ambirent: Vestales autem pro pudicitiæ exemplo habebantur, & ne ulla esset de illis labis suspicio, ut ait Gellius, *Minor quam annos sex, major quam annos decem nata non accipiebatur*; at si quæ virginitatem polluerat, viva defodiebatur. Sex erant institutæ ex Festo, hîc Lucilla, pro majori habita, sacra facit, vestalia forsan die ad v. Id. Junii, ut notat Calendarium vetus. Templum extruxit rotundum Numa, teste eodem Festo; in aditu statua Vestæ conspicitur, dextra pateram ad sacrificia ipsi indicanda, sinistra hastam divinitatis gerit. Lucillæ, sacrificii memoria, ad Vestæ templum, ut res admodum solennis, in ære magno consignata est.

Lib. 1. c. 12.

Plut. in Numa.

II.

LUstratorum Lucillæ puerorum monimentum est hic nummus: ipsa sub effigie Nundinæ deæ prodit, ita referente Macrobio, à nono nascentium die nuncupatæ, qui lustricus dies appellabatur; quo infantes lustrabantur & nomen iis imponebatur. Lucilla manum lauro arbori apponit, ad indicandum ex illa ad hanc cæremoniam ramos colligi, quam ab Augusto lectam aiunt, & de qua Juvenalis.

Saturn. 1. cap. 16.

.... *cuperent lustrari si qua darentur*
.... *aut si foret humida laurus.*

Sacerdos vel ministra ex mari aquam lustrationi necessariam in vas excipit, ei adstat unus ex puerulis seminudus aspersionem expectans, cùm alii qui nudi sunt, jam lustrati videantur: Ex iis tres alati cupidinis instar, ad fœminarum distinctionem: unus eorum stat super aram, in qua post lustrationem sacra in gratiarum actionem peragebantur: ex ea alter decidit, quasi statim ab eo tempore mortuus: tertius in hortis Elysiis, ante aspersionem defunctus, aliis annunciat eos tandem secum venturos. In nummis Lucillæ Augustæ obviis cum epigraphe FECUNDITAS, tres illi tantùm pueri assignantur: cum duo è vita tunc decessissent, ut hic observatur.

IMP·CAES·L·AVREL·VERVS·AVG·TR·P·III·COS·II·
ADLOCVTIO·
L·VERVS·AVG·ARM·PARTH·MAX·
TR·P·VIII·IMP·IIII
COS·III·
TR·P·VIII·IMP·IIII·COS·III·

L. AURELIUS VERUS.

I.

VErus Ælii Cæſaris ab Hadriano adoptati filius, in Aureliam gentem per M. Aurelii Antonini adoptionem ejuſdem Hadriani juſſu tranſiit: ſub Antonino Pio Cæſar, poſt ejus mortem, à M. Aurelio particeps Imperii factus eſt. Cùm autem decretum eſſet contra Vologæſum Parthorum regem bellum, à Marco in Syriam miſſus eſt, ait enim Dio, *Robuſtus & adoleſcens erat, ad rem militarem aptior.* Verus ut venit Antiochiam, comparato maximo militum numero, eos allocutus eſt in ſubſtructione legatis ſtipatus, cùm ageret tribunitiam poteſtatem I I I. ut indicat nummus, & ad Vologæſum ultra Euphratem ſubmovendum adhortatus cohortes; cujus rei memoriam M. Aurelius poſteris in ære magno conſignare voluit. *Lib. 71.*

II.

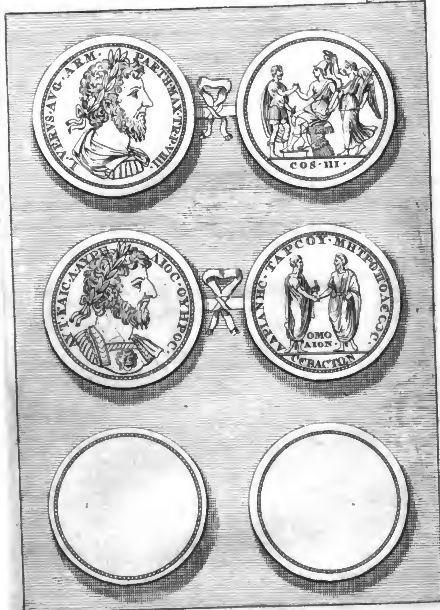
Monumentum eſt triumphi Parthici ab utroque Imperatore M. Aurelio & L. Vero acti: licèt enim Verus ad bellum ſolus eſſet profectus, refert tamen Capitolinus, *petiit Lucius, ut ſecum Marcus triumpharet.* Viſitur etiam in quadrigis puer, cùm etiam poſtulaſſet Verus ut Marci filii, Cæſares ap- *In M. Aurel.* *Ibid.*

pellarentur, qui in curru positi sunt, teste eodem auctore. *In triumpho autem liberos Marci utriusque sexus secum vexerunt.* Eminet inter alia trophæum ad cujus imum duo captivi revincti sunt, Armenus nempe & Parthus: unde iis devictis Lucio Armeniaci & Parthici cognomina, ut circa caput cujus inscribuntur, imposita sunt. Verus in hoc bello quater appellatus est Imperator, cum quadriennio durasset, & antequam triumpharet consulatum III. accepit, itaque in nummo inscribitur. *Tribunitia potestate septima, Imperator quartum, Consul tertium.*

III.

In Romulo. JUpiter colossa figura ut deus exhibetur, M. Aurelii & L. Veri, peste Romæ sæviente, protector, ob id inquit Capitolinus, de Marco. *Celebravit & Romano ritu lectisternia, per septem dies, tanta pestilentia fuit, ut vehiculis cadavera sint exportata sarracisque.* Mos enim erat, ut placandæ Jovis iræ causa, convivium in templo ejus exhiberetur, diisque tanquam epulaturis, aut cubituris lecti sternerentur: unde lectisternia dicta, huic verò epulo præerant Septemviri Epulonum ab iis appellati ex Sex. Pompeio. Epuli Jovis mentio fit à Livio multis in locis. Nummus exhibens Veri tribunitiam potestatem octavam, indicat eum fuisse percussum anno sequente post actum triumphum, nempe V. C. 921.

ROMA

L·VERVS·AVG·ARM· PARTH·MAX·TR·P·VIIII·
COS·III·
ΑΥ·Τ·ΚΑΙC·Α·ΑΥΡΗ ΛΙΟC·ΟΥΗΡΟC·
ΑΔΡΙΑΝΗC·ΤΑΡCΟΥ·ΜΗΤΡΟΠΟΛΕωC·
ΟΜΟ ΑΙΟΝ·
CΕΒΑCΤΩΝ

IV.

L. Verus devictis Armeniis & Parthis ex Oriente redux in octava tribunitia potestate, paludatus victoriæ signum deæ Romæ thoraci insidenti porrigit, eam ipsa Victoria lauro coronat: Romanorum autem Principum usus erat, bellum antequam aliquod susciperent, diis sacra facere, ut hostes profligare possent: unde Jovi nomen Victoris, quod ejus auxilio relata esset victoria: sic in nummis Galbæ, Vespasiani, & Titi, ROMA VICTRIX. L. Veri ævo Roma inter præcipua habebatur numina: Asiani quidem primi ei templum erexere apud Tacitum. *Seque primos templum urbis Romæ statuisse M. Porcio Consule, magnis quidem jam populi Romani rebus, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc Punica urbe & validis per Asiam regibus.* Annal. 4. Augusti passim nummi templum Romæ & Augusto decretum, sed Antonini Pii ævo ROMÆ ÆTERNÆ summa magnificentia ab illo erectum nos edocent, in quo forsan statua hæc L. Veri victoriam deæ porrigenti, in æternam victoriarum suarum de Armenis & Parthis relatarum memoriam collocata est, cujus ectypum nummi nobis per omne ævum duraturi suppeditant.

V.

Tarsus Ciliciæ Metropolis, *Hadrianæ* nomen ab Hadriano Imperatore ob beneficia sibi collata assumpsit: porrò Metropolis titulum jam ab Augusto accepisse convincunt nummi, quem illa obtinuit cùm Augustus urbi Athenodorum præceptorem suum, post M. Antonii mortem præfecisset, sicut innuit Strabo qui sub Tiberio scribebat. De origine urbis & de Tarsi nomine disceptant inter se Autores, de quibus vide Eustathium: antiquissima est, in campo sita, quam interſecat Cydnus amnis. Hæc imitata Romanos, qui nummos percussere cum epigraphe CONCORDIA AUGG. eundem typum expressit cum fratribus sibi dextras jungentibus, & inscriptione ΟΜΟΝΟΙΑ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Quæ maxima à populis optabatur inter duos Principes, quos primùm simul imperare cernebant; de iis refert Capitolinus. *Adepti Imperium, ita civiliter inter se ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo desideraret.*

Lib. 14. pag. 974.

Ad Dionys. pag. 868.

In M. Aurel.

LUCILLA

LVCILLAE·AVG·ANTONINI·AVG·F·
LVCILLAE·AVG·ANTONINI·AVG·F·

ANNIA LUCILLA.

I.

LUcilla M. Aurelii & Anniæ Faustinæ filia L. Vero in uxorem data est à patre, se Antonini filiam ideo in nummo inscribit ante templum Vestæ rotundum supra aram sacra faciens tanquam prima Vestalis, aliis nempe stipata. Augustæ autem sub nomine VESTA sæpè in nummis prodeunt, quod pudicitiæ notam præsertim ambirent: Vestales autem pro pudicitiæ exemplo habebantur, & ne ulla esset de illis labis suspicio, ut ait Gellius, *Minor quam annos sex, major quam annos decem nata non accipiebatur*; at si quæ virginitatem polluerat, viva defodiebatur. Sex erant institutæ ex Festo, hîc Lucilla, pro majori habita, sacra facit, vestalia forsan die ad v. Id. Junii, ut notat Calendarium vetus. Templum extruxit rotundum Numa, teste eodem Festo; in aditu statua Vestæ conspicitur, dextra pateram ad sacrificia ipsi indicanda, sinistra hastam divinitatis gerit. Lucillæ, sacrificii memoria, ad Vestæ templum, ut res admodum solennis, in ære magno consignata est.

Lib. 1. c. 12.

Plut. in Numa.

II.

LUstratorum Lucillæ puerorum monimentum est hic nummus: ipsa sub effigie Nundinæ deæ prodit, ita referente Macrobio, à nono nascentium die nuncupatæ, qui lustricus dies appellabatur; quo infantes lustrabantur & nomen iis imponebatur. Lucilla manum lauro arbori apponit, ad indicandum ex illa ad hanc cæremoniam ramos colligi, quam ab Augusto lectam aiunt, & de qua Juvenalis.

Saturn. 1. cap. 16.

.... cuperent lustrari si qua darentur
.... aut si foret humida laurus.

Sacerdos vel ministra ex mari aquam lustrationi necessariam in vas excipit, ei adstat unus ex puerulis seminudus aspersionem expectans, cùm alii qui nudi sunt, jam lustrati videantur: Ex iis tres alati cupidinis instar, ad fœminarum distinctionem: unus eorum stat super aram, in qua post lustrationem sacra in gratiarum actionem peragebantur: ex ea alter decidit, quasi statim ab eo tempore mortuus: tertius in hortis Elysiis, ante aspersionem defunctus, aliis annunciat eos tandem secum venturos. In nummis Lucillæ Augustæ obviis cum epigraphe FECUNDITAS, tres illi tantùm pueri assignantur: cum duo è vita tunc decessissent, ut hic observatur.

AVREL·COMMODVS·AVG·GERM·SARM·BRIT·
COS·P·P·
VOTA·PVBLICA·

L. ÆLIUS AURELIUS COMMODUS.

I.

COmmodus M. Aurelii & Fauſtinæ junioris filius, *Ælii* nomen in Hadriani memoriam à quo adoptatus erat Antoninus Pius ejus avus, cognomen vero *Commodi* Ceioniæ genti particulare, ob Ælium Cæſarem à quo Verus deſcendebat, ei datum eſt: omnium ante ſe Principum facilè nobiliſſimus, natus anno V. C. 914. ultima die Auguſti. Quinquennis Cæſar à patre dictus IV. Id. Octob. 919. Auguſtus à patre dicitur, & ab eo trib. poteſtatem accepit anno 928. labente Auguſto. Cum eo triumphat de Germanis X. Kal. Amazonias an. 929. Criſpinæ Brutii Præſentis filiæ patris juſſu nubit anno 930. in cujus memoriam cuſus eſt nummus ille maximus.

Sacra facit Commodus ob Criſpinæ matrimonium, & vota pro felici ejus ſucceſſu ſuſcipit; nam ille Lampridio teſte XIV. *ætatis anno in collegium ſacerdotum adſcitus eſt.* Publica dicuntur quia coram templo Jovis Capitolini fiunt adſtantibus quatuor ſacerdotibus ex omnibus nempe collegiis, & quatuor miniſtris, Camillo nempe, Tibicine, Popa, & Victimario. De hoc matrimonio inquit Dio. *Poſtquam res Scythicæ præſentiam Marci iterum poſtulare viſæ ſunt, Criſpinam cele-* In Commodo.

rius quàm vellet, ob hanc causam filio in matrimonium collocavit: ideo fœlix non fuit.

Commodus initio anni quo Consul cum Plautio Quintillo renunciatus erat, matrimonium cum Crispina contraxit,& in ejus gratiam Paterpatriæ nuncupatus est, jamque Imperator secundùm appellatus: primùm quidem ob res in Germania à patre feliciter gestas; unde illi Sarmatici nomen à militibus inditum: secundùm verò in Germania, qua de causa cum patre triumphavit & Germanici nomen retulit.

CRISPINA·AVG.
IMP·COMMODVS·AVG·GERM·SARM.
VOTA·PVBLICA.
M·AVREL·COMMODVS·ANTONINVS·AVG.
TR·P·VIII·IMP·V·COS·IIII·P·P.

II.

Eadem prodit epigraphe VOTA PUBLICA, ob illa pro Commodi cum Crispina matrimonio celebrata: de quo Capitolinus, *Filio suo Brutii præsentis filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum.* *In H. A.* Capita utriusque adversa in parte nummi antica exhibentur, ipsi autem stantes in aversa dextras jungunt pro matrimonii testimonio; nam post concessum amborum receptum, mulier teste Marone in viri conveniebat manum, in fidem: *In 4. Æneid.* dextras enim jungere vetus erat apud Persas fidei symbolum; qua de re Livius, *dextrâ datâ fidem futuræ amicitiæ sanxerunt.* Dea Concordia inter Commodum & Crispinam media exhibetur, quæ concordiam conjugalem iis communicaret, ut sententiis & voluntate convenirent, sed infaustum fuit eorum matrimonium: Commodus enim iratus uxorem adulterii causa, primo relegatam, post occidit.

III.

Victoria lauream Commodo stanti paludato porrigit, ob victoriam in Sarmatia per legatos relatam, de qua Dio. *Fuere Commodo etiam bella quædam cum barbaris, qui ultra Daciam incolunt, ex quibus Albinus & Niger qui postea bellum gesserunt cum Severo Imperatore magnam gloriam consequuti sunt.* Ex illa victoria Commodus appellatus est Imperator V. ut arguit hic titulus in nummo conjunctus cum ejus tribunitia potestate VIII. & consulatu IV. quem iniit cum M. Aufidio Victorino II. an. v.c. 936. Commodus autem cum æternas res gestas suas reddere vellet, eas in ære maximo consignari jussit, cujus victoriæ testis est hic nummus.

Lib. 72. p. 820.

M·AVREL·COMMODVS·ANTONINVS·AVG·
TR·P·VIII·IMP·
TR·P·VIIII·IMP·V·COS·IIII·P·P·
VIRTVTI·AVG·
BRITTANIA·P·M·TR·P·X·IMP·VII·COS·IIII·P·P·
M·COMMODVS·ANTONINVS·PIVS·FELIX·AVG·BRIT
P·M·TR·P·XI·IMP·VII
COS·V·P·P·

IV.

Commodus velo ornatus, adſtantibus Camillo & Tibicine ſacra ſuper tripodem, ſedentibus à dextris Roma galeata, & annona à ſiniſtris, facere videtur duabus de cauſis, nempe ob victoriam relatam ſupra Germanos & Dacos imperium illius recuſantes, & ob annonam P. Romano procuratam, de qua Herodianus, *ſed & fames eodem tempore civitatem oppreſſerat.* *Lib.* Ideo matrona cornucopiæ ad arguendam rerum omnium abundantiam tenet, dextrâ autem temonem, ut frumentum per mare advectum denotet. Roma galeâ inſignis in victoriæ ſignum, ejus ſimulacrum gerit, tanquam perpetuò Victrix. Percuſſus eſt nummus ſub Commodi trib. pot. VIII. inchoata nempe Auguſto menſe anni 935.

Roma ſpoliis inſidet galeata, dextrâ haſtam gerens, & ſiniſtrâ parazonium, eodemque cubito clypeo innixo, in quo ad originem Romæ indicandam, Lupa cum puerulis Romulo & Remo depingitur. Ante illam trophæum eſt de Dacia, de qua diximus in penultimo nummo, qui eodem anno, quo hic percuſſus eſt, nempe trib. pot. VIII. cùm eſſet Commodus Imp. V. & gereret coſſ. IV. Licet autem bellum per legatos Principis geſtum eſſet; ut ait Lampridius. *Quæ omnia iſta per duces geſta ſunt*, tamen quaſi Roma ſtaret Commodi Virtute, tranquilla, ſedens illa exhibetur, & trophæum VIRTUTI AUG. tribuitur. *In Commodo.*

VI.

In memoriam rebellis Britanniæ per Ulpium Marcellum Commodi legatum redactæ, signatus est nummus: eam exhibet patrio vestitu ornatam, & rupibus insidentem, ut denotet plurimos colles in ipsa reperiri, ut innuit Strabo. *Maxima insula pars campestris est, & silvis obsita, multos etiam terrestres habet colles.* Dextrâ Romanum militare signum tenet, ut se Romano Imperio subjectam denotet. Hasta quam lævâ gerit: clypeus quo brachio innititur, & galea in imo clypei, arma Britanni sunt quibus utuntur. De victoria illa Britannica ita loquitur Dio. Igitur *Marcellus tali ingenio præditus, maximis damnis in Britannia barbaros affecit.* Percussus est nummus, cùm Princeps gereret trib. potestatem x. quam suscepit Augusto mense anni V. C 937. unde Commodo in hujus victoriæ monimentum titulus Imperatoris VII.

Lib. 4. p. 199.

Lib. 72. p. 821.

VII.

Nulla decurrit triumphi à Commodo acti mentio in illius tribun. potestate x i. ergo quadrigæ illæ in quibus vehitur ad processum consulatus v. referendæ, quem cum Acilio Glabrione i i. gessisse refert Dio ad annum V. C. 939. consules autem die magistratus initi per urbem solenni pompa burem gestantes in quadrigis procedebant, ut in Elagabalo refert Lampridius. *Denique Kalendas Januarii cum*

Ibid.

In ejus vita.

P·M·TR·P·X·IMP·VII·COS·IIII·P·P·

P·M·TR·P·XI·IMP·VII·COS·V·P·P·
FIDES·EXERCIT·

P·M·TR·P·XI·IMP·VII·COS·V·P·P·
VIRTVS·AVG·

P·M·TR·P·XII·IMP·VIII·COS·V·
TELLVS·STABIL·

L·AELIVS·AVRELIVS·COMMODVS·AVG·PIVS·FELIX·

HER·ROM·CONDITORI·P·M·TR·P·XVII·
COS·VII·P·P·

cum simul tum designati essent consules, noluit cùm consobrino procedere. Ingeniosè docet Norisius modum discernendi triumphi à consulatûs processu, profert autem Imperatorem quadrigis in triumpho vectum olivæ ramum, in processu verò consulatus, scipionem eburneum, consulis symbolum gerere: in hoc autem nummo Commodus consulare sceptrum tenet sinistrâ, dextram extendens.

VIII.

Ad decennalia Commodi suscepta pertinet nummus: exhibetur Jupiter Capitolinus sedens, ut supremus Romanorum deus, cui sacra fuerunt peracta, & ipsius filii Castor & Pollux ei hinc & inde adstant, quibus dicatos Circenses ludos narrat Isidorus de iis agens. *Itaque Castori & polluci deputantur hæ ludorum species, quibus à Mercurio equos distributos Historiæ docent.* Unusquisque eorum capistro equos retinet. Decennales autem ludi ab Augusto instituti sunt: solebat enim decimo anno constituto, in hoc ingenti spectaculo ludorumque apparatu Imperium populo resignare, quod tamen illico, quasi rogaretur, recipiebat: inde hinc factum est, ut posteriores etiam Imperatores, quoties decimum Imperii annum attingerent, festum celebrarent, & ludos cum maximo apparatu ederent. Id omne confirmat

notata in Commodi nummo Tribunitia poteſtas X.

I X.

In ejus vita. Adlocutionis ille typus non Commodum ad bellum proficiſcentem indicat, Lampridius enim duas ejus tantum profectiones memorat, & illum tertiò de profectione meditantem, cùm Brutius præſens iterum conſulatum ageret anno v. c. 939. à ſenatu & populo retentum narrat in tribunitia pot. XI. ad bellum igitur non profectus eſt, & ille adlocutionis veluti typus, ad fidem exercitus ſibi præſtitam & militum cum illo concordiam denotare videtur, præſertim cùm aureus nummus *Vaillant in num. aur.* ejuſdem typum repræſentet & epigraphem CONCORDIA MILITUM. In bello Britannico objurgati fuerant quòd ſeditionem feciſſent, reverſos Romam eos adloquitur Commodus & ſacramento obligat, unde in his nummis, FIDES EXERCITUS ET CONCORDIA MILITUM in tribunitia poteſtate XI.

X.

Iterum prodit Roma ſpoliis inſidens, juſta quam trophæum, ut fere ſimilis typus eam exhibet in nummo Commodi quinto, cum epigraphe VIRTUS AUG. Ille percuſſus eſt in trib. poteſtate VIII. & de Dacia ſedata expoſuimus : hic notat

trib. poteſtatem XI. & de Pannonia pacata eum interpretamur, de quibus Lampridius: *Victi ſunt ſub eò tamen per legatos, Mauri, victi Daci, Pannoniæ quoque compoſitæ.* *In ejus vita.* Pone Romam ſtat Victoria ſcribens in clypeo *Victoria Auguſti*, quòd ex hoc bello Commodus Imperatoris V. titulum ſit conſequutus. At cùm ad illud proficiſci voluiſſet, & à populo fuiſſet retentus, tanquam ejus virtute fuiſſe confectum, inſcribitur in nummo VIRTUS AUG. unde Roma ſpoliis hoſtium inſidet, ſiniſtra parazonio inſiſtente, tanquam armis ſuis perpetuò Victrix.

XI.

Mulier ſeminuda decumbit ſub arbore dextra globo appoſita, ſiniſtra cornucopiæ gerens quatuor puellulis circa globum gradientibus ſigna cujuſque tempeſtatis ferentibus in hoc nummo, cum epigraphe TELLUS STABILITA: In ſimili altero Regii theſauri, TEMPORUM FELICITAS. Commodus hoc lemmate indicare voluit ruſticos toto terrarum orbe hoc anno pacato agriculturæ operam ſecurè dare poſſe; unde *Tellus ſtabilita* eſt, & *Temporum Felicitas* exorta, quod confirmat alter ejus Principis nummus PACI ÆTERNÆ cuſus. *Mediob. pag. 250.* Puellæ quatuor illæ, quatuor anni tempeſtates deſignant, unaquæque fructum aut florem vel animal pro tempore gerit: globus cæleſtis ad influxum terræ neceſſarius volvitur

Telluris aut Provindentiæ decumbentis nutu; ei manum ideo admovet, unde rerum omnium abundantia per cornucopiæ signum denotatur.

XII.

Commodus tanquam colonus agit boves, sed velatus ut plurimis depingi solet colonus: Commodus verò Leonis exuviis amictus in hoc nummo exhibetur, Herculis instar, ideo sinistra manu clavam gerit: nam ut ait Lampridius, *In ejus vita.* *Appellatus est etiam* ROMANUS HERCULES, rationemque addit, *quòd feras Lanuvii in amphitheatro occidisset.* Romam postea coloniam facere voluit, ut narrat idem auctor. *Ibid.* *Fuit præterea ea dementia, ut urbem Romam* COLONIAM ROMANAM COMMODIANAM *vocari voluerit.* Ideo in æternum rei monimentum percussus hic maximus nummus *Herculi Romano* Conditori, cùm illa consulatum VII iniret cum Helvio Pertinace II. anno V. C. 945. & tribunitiam gereret potestatem XVII. sed paulo post interfectus est.

M·COMMODVS·ANTONINVS·PIVS·FELIX·AVG·BRIT

MINER·VICT·P·M·TR·P·XIIII·IMP·VIII·
COS·V·P·P·

APOL·PALATINO·P·M·TR·P·XVI·IMP·VIII·
COS·VI·P·P·

L·AELIVS·AVRELIVS·COMMODVS·AVG·PIVS·FELIX·

HERCVLI·ROMANO·AVG·P·M·TR·P·XVIII·COS·VII·P·P·

XIII.

Bellum aliquod per duces Commodus in trib. poteſtate XIV. Minervæ ope confeciſſe videtur; unde ipſi tanquam *Victrici* nummos dedicavit. Cicero illam Principem & belli inventricem appellat; ipſa etiam apud Phornutum vincenti victoriam tribuere dicitur, dextra autem ſignum victoriæ gerit, & trophæum pone eam erectum eſt, de quo idem auctor. *Erigunt in ejus honorem trophæa, quæ conſtant ex lignis oleaginis.* Ideo Minerva in altero Commodi nummo *Pacifera* nuncupatur, tanquam ex victoriis naſcatur Pax. Apud Romanos Minervæ Victricis mentio tantum in nummis, ſed eo nomine apud Græcos illam memorat fuiſſe cultam Athenis Pauſanias. *Alterum eſt delubrum Minervæ, cui Victoriæ cognomentum.* De nat. Deor. lib. 3. De Minerva.

XIV.

Apollo prius Actiacus ab urbe Actio, ubi Auguſtus M. Antonium profligavit, dictus eſt: deinde Palatinus à monte Palatino, in quo ille qui ejus filius exiſtimari volebat, ipſi templum extruxit. Commodus autem ſub ejus effigie perhibetur, non ut lyram pulſet Neronis inſtar, ſed ut videatur illius inſtar Medicinæ Deus qui peſtem hoc anno ſævientem extinxerit, de qua Dio. *Per idem tempus tanta peſtilentia fuit, quantam nuſquam fuiſſe cognovi, nam una die moriebantur Ro-* Lib. 7.

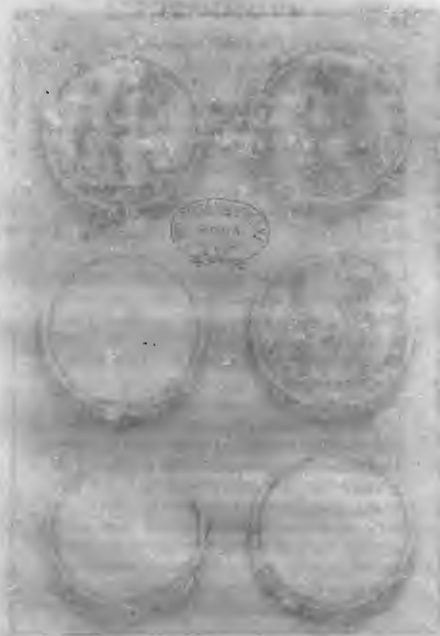
mæ ſæpenumero ad duo millia hominum. Ideo Apollinares Ludi Romæ editi ſunt, ad eam expellendam: hi quidem ludi, victoriæ, non valetudinis cauſa erant inſtituti, ut ex Livio diſcere eſt, illi die incerta fiebant & in annum à Prætore vovebantur: at cùm peſtilentia gravis incidiſſet in urbem agroſque, P. Licinius Varus Prætor Urbanus, legem ferre ad populum juſſus, ut hi ludi in perpetuum in ſtatam diem voverentur.

Lib. 15. *&* 26.

XV.

Commodus leonis exuviis amictus exhibetur ſub Herculis Romani effigie, ita enim vocari voluit, uti innuit Lampridius. *Appellatus eſt Commodus etiam* ROMANUS HERCULES. In averſa parte videtur eſſe ſtatua illi dicata ſub ejus Dei imagine, ſicut narrat idem Scriptor: *Accepit ſtatuas in Herculis habitu.* Stat obverſo corpore, pallio divinitatis tectus, ex humero dextra ad pedes labente, quod manu in lævam partem tranſmittit. Hæc autem ſtatua in hunc modum poſita, videtur à ſculptore ad demonſtrandam ſuam in arte peritiam: ante ſtatuam Leo, quod Herculi ſit ſacer, ut refert Hyginus, *Herculis prima fuerit hæc certatio, & quod eum inermis interfecit.* Commodus etiam Leonem occiderat, ut indicat ejus nummus, in quo eques telo Leonem transfigit cum epigraphe VIRTUS AUG. ſic Leo illi, ut Herculi convenit.

In ejus vita. *Ibid.* *Lib. Fabul.*

AY·K·M·AY
PH·KOMOΔOC.

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ
ΕΦΕ
CIΩΝ
ΟΜΟΝΟΙΑ

XVI.

Plurimæ etiam Græciæ urbes nummos Commodo cuderunt, inter eas Thyatira Lydiæ civitas, seu ad obsequium arguendum, vel ob aliquod ab Imperatore acceptum beneficium; nomen quidem magistratus sub quo signatus est, temporis injuria erasum occurrit; sed liceat nobis ex altero ejusdem Principis in eadem urbe percusso cum Pallade tutelari Thyatirenorum numine, illius epigraphem restituere. ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΤΙΤΟΥ. ΑΥΡ. ΒΑΡΒΑΡΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ, *sub Prætore Tito Aurelio Barbaro Thyatirenorum.* Pallas, ut ex plurimis hujus urbis nummis eruitur, inter deas ab illis præcipuè colebatur, & inter deos Æsculapius, cujus in hac urbe templum fuisse scribit Hieronymus. *Thyatira civitas Lydiæ, quæ est Provincia Asiæ, templo quondam Æsculapii famosa.* Thyatira civitas antiquissima ab una ex Amazonibus condita nomine Pelopea, vel Euhippa, id est equitandi perita; deinde à Seleuco Nicatore adversus Lysimachum bellum gerente, cum audiisset filiam sibi natam, Θυγατέρα, id est filiam, fuisse appellatam tradit Stephanus.

XVII.

Quædam urbes quòd essent ab eodem fundatore conditæ, sorores se aliquando appellavere, concordiaque inter se firmata mutuò sibi favebant, ut de Apamea & Laodicea Syriæ tradit Eustathius: earum exemplo aliæ fœdus inter se iniverunt, cujus memoriam in nummis consignarunt, notata in iis societate sua per solenne illud vocabulum OMONOIA. Ex Commodi nummis Laodiceam & Ephesum ita fæderatas exhibet, unaquæque tutelare numen exhibet, Laodicea quidem Jovem, dextra aquilam sustinentem, sinistra divinitatis hastam, quem alter hujus urbis nummus φιλαλήθην, id est, *veritatis amicum* appellari nos edocet: Ephesus verò Dianam Polymammam toto terrarum orbe decantatam repræsentat. Aquila Jovis perpetuum est insigne: cervi, Dianæ sunt sacri.

In Dion. Perig.

Observandum videtur quando ita urbes duæ occurrunt fœderatæ, unaquæque seorsim in urbe sua nummos percutere, & se primam in iis nominare: unde hunc Laodiceæ signatum existimamus, ut L. Veri alterum: Ephesi, in quo Ephesus se primum nuncupat ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Diana Ephesia & Jupiter Philalethes, primumque locum occupat Diana. Addam Laodiceæ cum Epheso concordiam non sub M. Aurelio forsan initam fuisse, quam ad tempora usque Philippi Imperatoris adhuc durare animadverto.

P. HELVIUS

ΑΥΤ ΚΑΙϹ. Π·ΕΛΥ·ΠΕΡΤ.

Α ΝΙΩΝ

P. HELVIUS PERTINAX.

I.

ANtoninorum nomine per cædem Commodi extincto, Helvius pertinax ad Imperium à conjuratis evectus eſt, invitus quidem, & licet à Senatu confirmatus, uxori tamen Auguſtæ titulum haud conceſſit, nec filio Cæſaris dignitatem: non ex illuſtri quidem gente Romana natus, ſed belli meritis ad conſulatum pervenerat: ideò electionis ejus cùm fama latiùs evagaretur, inquit Herodianus, *Legatione undique confluebant, gratulatum populo Romano quod Pertinacis imperio gubernarentur.* Modeſtus erat & manſuetus, maximamque in bellicis negotiis gloriam fuerat adeptus: & ſic magnum apud gentes illius nomen; nihil igitur mirum, ſi Græci intra tres menſes quos imperarit, nummos optimo Principi cuderint: Tomitæ Ponti etiamſi longe remoti, illi ex ære medio præſertim ſignarunt, unus in Theſauro Regio à me Genuæ repertus aſſervatur, alter Romæ in Gaza Chriſtinæ Reginæ; ſed hic maximus eſt & pretii longe majoris: duos quidem ejus molis Latinos tractavimus, Græcum hactenus nullum Antiquarii inſpexerunt, quid tum? novi è terræ viſceribus quotidie in eorum oblectationem eruuntur, utinam integri,

nam proh dolor! aliquando erosi, cùm ærei sint. In hoc perraro templi tetrastyli prospectus, & Dianæ ad instar Ephesiæ signum, optimè cernuntur: populorum verò apud quos percussus est, nomini litteræ deesse videntur, si tantum I. ad Ænios Thraciæ pertinet, nec longè distat Tomos Ponti ab Æno, prior Milesiorum, altera Cumæorum colonia est. Plurimi occurrunt nummi cum epigraphe ΑΙΝΙΩΝ, sed cum capite semper cujusdam numinis, nullum cum Imperatoris effigie in Thracia ex ære magno vel maximo observavimus: si plurimæ litteræ, insolens est nummi epigraphe, de qua videant Eruditi.

ΑΥΤ·ΚΑΙ·Λ·CΕΠ· CΕΟΥΗΡΟC·ΠΕΡ·
Π Π
ΑΔΡΙΑΝΗC·CΕΟΥΗΡΙΑΝΗC·ΤΑΡCΟΥ·Μ·Κ·
Γ·Β·
ΜΗΤΡΟΠΟ
ΛΕωC
ΕΠ·CΤΡΑ·ΚΛ·ΡΟΥΦΙ ΝΟΥ·CΟΦΙ
CΜΥΡΝ ΑΙωΝ
ΝΕΩΚΟΡΩΝ
ΑΥ·ΚΑΙ·Λ·CΕΠΤ CΕΥΗΡΟC·ΠΕΡΤ
Π Π
ΑΔΡΙΑΝΗC·CΕΥΗΡΙΑΝΗC·ΤΑΡCΟΥ·ΜΗΤΡΟΠΟΛΕωC

L. SEPTIMIUS SEVERUS.

I.

Severus devictis Pescennio & Albino solus imperavit. Tarsus quæ Pescennio primùm adhæserat, mox Severi partes amplexa est: unde ab illo plurima accepit beneficia, & cùm Metropolis dignitate gauderet, provinciæ prima ab eo facta est, ut indicant hæ literæ, quæ in Severi nummis poni cœperunt A. M. K. πρώτη Μεγάλης Κιλικίας. *Prima magnæ Ciliciæ*, & deinceps in cæteris principibus, cujus rei memor Tarsus Severianam se appellavit. Æmula ejus Anazarbus postquam Metropolis parvæ dignitatem ab Alex. Severo accepisset, primatus etiam titulum à Valeriano obtinuit: urbes enim inter se de primatu contendebant, & ab Imperatoribus illum per diplomata obtinebant, ut Ephesus, Smyrna, & Pergamus quæ se eodem tempore primas Asiæ nuncupant. Plurimi eas literas interprætati sunt, *Prima Metropolis Ciliciæ*, sed Metropolis vox jam arata est in nummo, & licet Cilicia apud Scriptores dividatur in asperam & campestrem, nummi nos docent Ciliciam in magnam & minorem fuisse distinctam, ut Armeniam & Phrygiam in μεγάλην & μικρὰν apud Strabonem. Arcadius duas tandem fecit provincias.

H 2

II.

Smyrna Ioniæ urbs celeberrima nummos etiam Severo cudit ſub Prætore Claudio Rufino Sophiſta, præclaram cujus ϛρατηγίας mentionem ſuppeditat reſcriptum Severi & Caracallæ filii ad Smyrnæos. Sophiſtæ autem & ſapientiæ profeſſores ad Præturæ munus, ut alii cives, pervenire poterant: Athenæus Romanos ex urbe ſua eos ejeciſſe & poſtea recepiſſe narrat. Cybele in nummo ſignata eſt, ut præcipua urbis dea, cujus templi meminit Strabo. *Hodie omnium urbs eſt pulcherrima, pars ejus in monte, major in planitie ad portum, &* MAGNÆ MATRIS *templum & Gymnaſium.*

In append. ad Marm. Oxon.

Lib. 15. p. 610.

Lib. 14. p. 646.

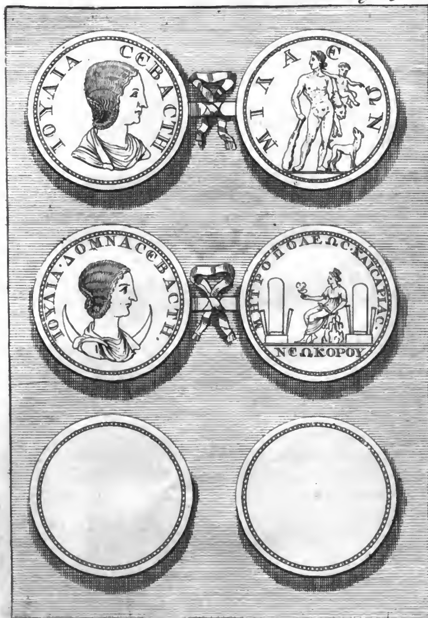
III.

Ephesus Ioniæ urbs præcipua Severo etiam nummos consecrat ob victorias ab eo relatas, ut indicat typus, Ephesii in eo se bis Neocoros inscribunt, primam vero Neocoriam à Nerone eos accepisse testatur illius Principis nummus, & secundam ab Hadriano alter hujus Imperatoris arguit, nec quis existimet eos à Severo bis Neocoros fuisse factos: urbes enim factæ Neocoræ, eos titulos semper in nummis servabant, & si quas ampliùs obtinuissent, in iis tum apponebant, ut ipsa Ephesus quæ sub Caracalla tertiam obtinuit Neocoriam, se deinde ter Neocoram inscripsit, imò se quater Neocoram sub Elagabalo gloriatur, non quòd illa, ut quidam putarunt ab hoc Principe acceperit, quater facta fuerit Neocora: nam postea sub aliis Principibus, in plurimis nummis, se ter Neocoram tantum appellat: quod intelligendum est de ter facta Neocora Imperatorum: cùm jam esset Neocora Dianæ templi, ut fert insignis nummus ΕΦΕΣΙΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. Alter habet ΕΦΕΣΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ, quæ dignitas *Neocora* Imperatorum pro ludis & sacris faciendis instituta est.

IV.

Iterum prodit nummus Tarſi in honorem Severi, nempe ob ejus in Parthos profectionem, percuſſus. Ipſe eques in barbarum humi proſtratum, quem jaculo impetit, decurrens pingitur: occiſo in Gallia Albino & rebus Romæ omnibus conſtitutis, ad bellum Parthicum converſus eſt, ut narrat Spartianus. *In ejus vita.* *Profectus dehinc ad bellum Parthicum eſt.* Ejus profectionis in Parthos ex omni metallo in moneta Romana typi occurrunt. Tarſenſes tanto erga hunc Principem beneficio aſtricti, qui iis, ut diximus, provinciæ primatum conceſſerat, etiam illius monumentum in nummis ſuis ſignare voluerunt: ipſi victoriam de hoſtibus hoc augurio auſpicantes.

ROMA

ΙΟΥΛΙΑ ϹΕΒΑϹΤΗ
ΜΙΛΑϹΩΝ
ΙΟΥΛΙΑ·ΔΟΜΝΑϹΕΒΑϹΤΗ.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ·ΚΑΙϹΑΡΙΑϹ.
ΝΕΩΚΟΡΟΥ

JULIA DOMNA.

I.

JULIA natione Syra ex Emesa urbe, Severo nupsit antequam ad Imperium pervenisset, ipsi Caracallam & Getam filios progenuit, quos pater tandem ad Imperium testamento vocavit. Illis omnibus superstes fuit Julia, tantæ Principi fœminæ Midæi Phrygiæ populi, cujus urbs Midæum à Mida Rege nomen accepit, nummos percusserunt, cùm illa Caracallæ comes post Severi mortem, Asiam peragraret: hi proculdubio aliquod ab ejus filio beneficium acceperunt, cùm huic Principi nummos tantùm & plurimos quidem dicarint. Hercules in aversa ejus parte sui cultum in urbe indicat; puer quem sinistrâ sustinet, Hylas est Theodamantis filius, ab eo raptus, & unicè dilectus. Canis ad historiam pertinere videtur; an Hylæ custos datus, qui ad Herculem rediit, cùm Hylas in fluvium cecidisset, in quo miserè submersus est? an canis ille Theodamantis, Herculem sequutus sit cum Hylam abduxit & ideo comes? *Hygin. Fab.* 271.

II.

Masaca urbs Cappadociæ primaria ab Ariarathe Rege, cui cognomen fuit Eusebes, dicta est Eusebeia; denique ultimo ejus Principe mortuo Archelao, cùm Cappadocia esset in provinciam à Tiberio redacta, in ejus honorem vocata est Cæsarea; ipsaque ab Antonino Pio metropolis facta est, ut ex illius Imperatoris nummis eruimus, in quibus occurrit ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ Τ. ΠΡ. ΑΡΓΑΙΩ. Καισαρέων τῶν πρὸς Αργαίῳ. *Cæsariensium qui sunt ad Argæum*, & postea. ΚΑΙΣΑΡ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΕΤ. Ζ. Καισαρεία Μητρόπολις anno 7. scilicet regni Antonini Pii. Nec ullos reperies hac dignitate insignitos in Cæsarum nummis qui eum Principem præcesserunt. Pariter ex illis Sept. Severum novimus Cæsarienses Cappadociæ Neocoros fecisse, ut in nostro Præstantiorum numismatum denuò edito vulgavimus: quapropter illi beneficii memores Juliæ Severi uxori nummos dedicant. Mulier turrita rupibus insidens, Genius est urbis qui situm illius indicat, nempe sub Argæo monte, uti narrat Strabo Κεῖται γὰρ ὑπὸ τῷ Αργαίῳ. *Sita enim est sub Argæo monte.*: meta ante & altera post Genium, cum duabus tædis hinc & inde, Cerealia Græcis Ελευσίνια & in circo noctu peracta indicant; unde circi metæ, & lampades, quòd sacra à matronis luctus causa Cereris filiam cum facibus quæritantis celebrarentur. Genius quod teneat, non discernere potuimus? an ludorum præmium?

Suidas.

Cimel. Reg.

Tom. 1. pag. 142.

ROMA

M·AVRELIVS·ANTONINVS·PIVS·AVG·BRIT·P·M·TR·P·CVI

IMP·II·COS·IIII·P·P·
S
C

AYT·K·M·AYP·CEY·ANTΩNEINOC

KOINON·ΘPAKΩN·AΛEΞAN·EN ΦIΛIΠΠO
ΠY
ΘIA
ΠOΛI

ΛΛOY
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ
ΠΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕ
ΩΚΟΡΩΝ

OMONOIA
CMYPNAIΩN
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ
ЄCTP·M·AYP
ΓЄMINOY

M. AUR. ANTONINUS CARACALLA.

I.

CAracalla dicitur in hoc maximi moduli nummo Imperator II. consul VIII. cum tribunitia potestate XVI. quam iniit initio anni U. C. 966, cùm ad Kal. Jan. consulatum IV. cum D. Cælio Balbino II. suscepisset, in cujus memoriam, consulatus processum in quadrigis agit: nec quis eas ad triumphum ejus revocet, cùm nullum egerit in hac tribunitia potestate. Hoc anno in Germaniam profectus de hostibus victoriam retulit; unde Germanici nomen relicto Britannico quod gerit in nummo, assumpsit; sed non triumphavit, cùm Romam non ampliùs redierit & in Syria fuerit interfectus.

II.

Nummus ludorum Pythiorum memoriam exhibet per commune Thracum, in urbe Philippopoli regionis illius primaria celebratorum: hæc in gratiam Alexandri M. urbis conditoris, Philippi filii, instituta videntur, & in honorem Caracallæ qui alter Alexander haberi volebat, renovata, dum Macedoniam & Thraciam luf-

I

In ejus vita traret : de quo Herodianus : ***Sed ubi milites apud Danubium ordinavit, atque in Thraciam contermi-nam discessit, continuo Alexander alter evasit. Nam & memoriam Regis omnibus modis renovavit.*** Pythia quidem certamina in Apollinis hono-rem Diomedem primum omnium instituisse nar-rat Pausanias. *Corinth. pag. 14.* Hercules verò tanquam Deus Phi-lippopolis urbis tutelaris, ut indicant M. Aurelii, Severi, & aliorum Cæsarum nummi, cui sacra ante ludorum celebrationem fiebant.

III.

Epigraphe nummi præfert ΕΠΙ ΣΤ. Μ. ΚΑΙΡΕΛ ΑΤΤΑΛΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΟΚΟΡΩΝ. ***Sub Prætore Marco Cærea Attali F. Pergameno-rum primorum ter Neocororum.*** Pergameni pluri-mos cudere Caracallæ nummos ob felicem ejus in urbem suam adventum, de quo Herodianus : *In ejus vita.* ***Pergamum adiit Asiæ civitatem ut Æsculapii cura-tionibus uteretur.*** Ideo eques ad Æsculapii signum quod ante eum positum est, proficiscens exhibe-tur. Pone eum Pergamenus ad eum manus ten-dens elevat, aliquid eum precatus, quod Prin-ceps dextrâ sursum erectâ illi concedere videtur, forsan Asiæ primatum quem Ephesus sola ante Pergamum & Smyrnam, habuit; nam in Cara-callæ nummis Pergamus se tantum πρώτην nomi-nare cœpit. Nam & ab ipso tertiam Neocoriam

obtinuit, cùm primam ſubHadriano, & ſecundam ſub M. Aurelio accepiſſet, ut nummi nos docent. Cæreas Attali F. nomen eſt Prætoris.

IV.

Nummus hanc præfert epigraphem. E. ΣΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΓΕΜΙΝΟΥ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, ſub Prætore M. Aurelio Gemino Smyrnæorum Pergamenorum concordia. Smyrna & Pergamus fœdere inter ſe junctæ illum Caracallæ percuſſerunt: communia ideo adſunt eorum numina, Smyrnæorum nempe Nemeſes, Pergamenorum verò Æſculapius; de illis loquitur Pauſanias. *Facile itaque ſe deduci Smyrnæi paſſi ſunt: ac Nemeſes quidem plures, non unam tantùm venerantur.* Plutarchus Pergami templum memorat. *Fimbria in templo Æſculapii Pergami trajecit ſe gladio.* Illud inter has urbes fœdus initum jam ſub Severo fuiſſe nummi ejus nos edocent, ſed etiam ſub Antonino Pio, imò ſub Domitiano ſimul cum Epheſiis aliud habuiſſe eorum Principum numiſmata declarant. *In Sylla.*

V.

Iterum prodit Pergamenorum nummus sub M. Cærea Attali F. urbis Prætore cusus, tria templa exhibet, duo à latere, tertium intermedium in quo sedet Jupiter d. Victoriam s. hastam, cognominatus Φίλιος, ut nos docet similis in Trajano typus. Jupiter ita appellatur apud Suidam, *qui amicitiæ præest, & ejus jura spectat ac tuetur, & eos punit qui violant amicitiæ jura.* Eorum alterum Augusti est, de quo Tacitus: *Pergamenos eo ipso nitebantur, æde Augusti ibi sita satis adeptos creditum.* Tertium Trajani esse videtur, ut ejus nummus à Pergamenis cusus cum simili templo, in quo stans visitur cum epigraphe. ΘΕΩ ΣΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΣΕΒΑΣΤΩ. *Deo servatori & deo Augusto.*

Annal. 4.

VI.

Smyrnæi se primos & ter Neocoros Augustorum nominant, quas prærogativas, ut Pergameni ab eodem Caracalla accepisse verum est, nam sub eo se primos vocare cœperunt, & ab eo tertiam Neocoriam obtinuerunt; cùm primam à Vespasiano, ut docent ejus nummi, secundam ab Hadriano per Polemonem ex marmore Oxoniensi accepissent. Tria hæc non exhibentur ob

ΑΥΤ·ΚΡΑΤ·Κ·ΜΑΡΚΟC·ΑΥΡ·ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC·

ΕΠΙCΤΡ·Μ·ΚΑΙΡΕΛ·Α
ΤΤΑ ΛΟΥ
ΠΕΡΓΑ
ΜΗΝΩΝ
ΠΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕ
ΩΚΟΡΩΝ.

ΤΩΝCΕΒΑ
CΤΩΝ
CΜΥΡΝΑΙΩΝ·Π
ΡΩΤΩΝΓ·ΝΕ
ΩΚΟΡΩΝ

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ
ΑΚΤΙΑΠΥΘΙΑ·
ΝΕΩΚΟΡΩΝ

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ

ΕΠΙCΤΡ·Μ·
ΚΑΙΡΕΛ·ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ
ΑΤΤΑ
ΛΟ
Υ
ΠΡΩΤΩΝ·Γ·ΝΕΩ
ΚΟΡΩΝ

tres eorum, ut quidam putant Neocorias, cùm illi Neocori Augustorum dicantur, & primum templum habeat in aditu mulierem, quæ Roma est, deque illius templo audias Tacitum, *seque primos templum urbis Romæ statuisse M. Porcio Consule*. Medium, Jovem Aræum sedentem, de quo dictum est in Hadriano. Tertium Tiberii est paludati, de quo idem Tacitus: *Ita rogati sententiam Patres, Smyrnæos prætulere* in extruendo scilicet illi Principi templo. *Annal. 4.* *Ibid.*

VII. & VIII.

Duo prodeunt percussi Caracallæ à Perinthiis nummi, L. Septimius quòd Severus ejus pater, expugnata Byzantio Pescennii partium acerrima fautrice, illius urbem & regionem ipsi subjecerat, ut narrat Dio. *Civitati abstulit libertatem, eamque privavit dignitate principali, fecitque tributariam, bonis civium publicatis, urbem regionemque omnem Perinthiis concessit*. Hæc duo templa erexerunt, unum Severo, alterum Caracallæ & Getæ filiis, & ut essent Neocori, obtinuerunt: unde duo certamina Actia nempe & Pythia celebrarunt, dicta in aliis nummis ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, Fratrum concordiæ dicata. Actia certamina erant quinquennalia: Pythia, novennalia: ambo in Apollinis honorem, illa Actii, hæc Pythii. Serapis in altero nummo cum ara pro pe- *Lib. 74. p. 847.*

dibus exhibetur ad designanda sacra ipsi tanquam deo urbis tutelari ante certaminum celebrationem perpetrata.

IX.

Accedit tertius à Pergamenis nummus sub eodem M. Cærea Attali F. Caracallæ percussus, ipse togatus sacra facit super tripodem, à cujus dextra parte Taurus pro victima, ante templum in cujus aditu stat paludatus Augustus. Imperatores; ut erant Pontifices maximi sacra ipsimet faciebant. In altero Pergamenorum nummo ejusdem Principis: idem sacrificat ante templum Jovis Philii, & nos ex duobus Cæsaribus, quibus Pergameni delubrum erexere, Augustum potiùs quam Trajanum nominare existimavimus.

X.

Caracallæ hunc nummum cuderunt Apollonidienses Ioniæ, quorum urbs à Strabone describitur. *Ad dextram est Apollonis*, XXX *stadiis à Pergamo, totidemque Sardibus.* Ad Pergamum convenire Apollonidienses cum plurimis urbibus aliis, auctor est Plinius: ipsi autem Caracallæ, cum à patre Imperii factus est particeps, nummum dicasse videntur, nam imberbis nomen Imperatoris præfert, forsan sub juvenis Dei effi-

Lib. 13. pag. 625.

Lib. 5. cap. 30.

ROMA

ΑΥ.ΚΑΙ.Μ.ΑΥΡΗ.ΑΝ ΤΩΝΕΙΝΟϹ
ΕΠΙϹΤΡΑ.ΔΗΜ ΗΤΡΙΟΥ.ΑΠΕΛΛ.Β.
ΑΠΟΛΛΩΝΙΑϹ
ΝΩ
ΑΥΤ.Μ.ΑΥΡ.ϹΕΟΥΗΡ.ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ
ΠΕΡΙΝ ΘΙΩΝ ΝΕΩ ΚΟΡΩΝ
ΕΠΙϹΤΡΑΤΙ Β.ΚΛΑΥ ΜΥΡΩΝΟϹ.ΤΟΒ.
ΚΟΛΟΦΩΝΙ
ΩΝ
ΕΠ.ΤΙΤ.ΑΙΛ.ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΝΟΥΒΥΖΑΝ
ΤΙΩΝ

gie, qualis est Bacchus, repræsentatur in illo, cujus templum exhibuerunt. Nummus signatus est sub Prætore Demetrio Appella, quem littera B. isto magistratu bis functum fuisse denotat.

XI.

Tertius etiam Perinthiorum nummus hîc locum habet, in eo Julia Caracallæ mater, itineris comes, sub urbis Genii imagine stat turribus ornata, insignis stolâ, utraque manu templum sustinens: quorum unum Severo conjugi, alterum filiis dicatum in 7. hujus Principis nummo supra diximus, nunc forsan ipsi soli, cùm mortuus esset Geta. Ara pro pedibus Juliæ, sacra pro Caracallæ salute facta denotat in ejus templo. Tristanus fere similem typum sub Severo nummum vulgavit, sed mulier, dea est concordia, tunicata & cum cornucopiæ, & nummo adjectæ sunt hæ voces ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΑΚΤΙΑ ad indicandam Caracallæ cùm Geta concordiam. *Tom. 1. pag. 103.*

XII.

Colophonii Ioniæ populi, quorum urbs sub Lysimacho diruta, postea denuò extructa est, ut docet Livius, *Id oppidum Colophonium mari imminens, abest à vetere Colophone duo ferme millia passuum.* Immunes à Romanis devicto Antiocho Rege pronunciati sunt, & Lucullus comprehen- *L. 3. Dec. 4.* *Plut. in ejus vita.*

ſo eorum tyranno Epigonio horum urbem aſſeruit in libertatem; cujus confirmationem à Caracalla forſan obtinuere, & ideo Principi munifico nummos dedicant ſub Tiberio Claudio Myrone iterum Prætore cum Æſculapii Hygiæ & Teleſphori ſanitatis numinum ſimulachris, ad denotandum ſe iis ſacra pro ſalute recuperanda feciſſe. Caracalla autem teſte Dione, ***Fuit ægra corporis valetudine, quòd morbis partim evidentibus, partim occultis correptus eſſet.***

Lib. 97. p. 176.

XIII.

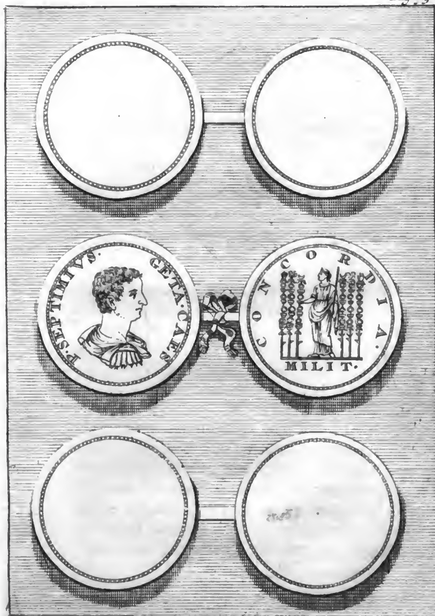
Byzantiis fame à Severo expugnatis, diruta eſt eorum urbs & in vici formam redacta & Perinthiis, in ſervitutem data eſt, ſed Caracallæ interventu ipſi redditæ ſunt immunitates, ut narrat Spartianus. ***Antiochenſibus & Byzantiis interventu ſuo jura vetuſta reſtituit.*** Memores Byzantii nummos Caracallæ cuderunt. Sub Tito Ælio Capitolino, in quibus ad indicandam cum fratre Geta concordiam, ipſos dextras jungentes exhibuit, & Ludos, ut indicat urna in eorum medio, exhibuit: Perinthii quidem ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, vocarunt, certamina, Byzantii verò ex altero nummo ΑΝΤΩΝΕΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ, quòd uterque frater à patre fuerat Imperator teſtamento pronunciatus.

Herodian. lib. 3.

In Severo.

GETA

P. SEPTIMIVS. GETA. CAES.
CONCORDIA.
MILIT.

P. SEPTIMIUS GETA.

I.

Minor ex Julia Severi, Septimiæ gentis nomen ex qua pater erat oriundus, accepit, & Getæ cognomen ab avo: Caracalla frater natu major, Antoninus fuerat appellatus, cùm hic autem, devictis Parthis à militibus Augustus fuisset dictus, Geta ab iisdem Cæsar vocatus est, ut narrat Spartianus. *Ob hoc etiam filium Bassianum Antoninum, qui Cæsar appellatus jam fuerat, annum decimum tertium agentem, participem Imperii dixerunt milites, Getam quoque minorem filium, Cæsarem dixerunt: eumdem Antoninum, ut plerique in litteras tradunt, appellantes.* In Severo. Ideò Severus pater in perpetuam rei memoriam nummum hunc maximum cudi curavit; in quo ab antica parte Geta, puer adhuc sine lanugine, nudo capite, Cæsaris titulo insignis exhibetur: ex altera parte Dea Concordia ornata stolâ, ut matrona Romana stans, dextrâ signum militare apprehendit, duobus aliis ante eam stantibus, & tribus pone, cohortium, & legionum symbolis, cum lemmate CONCORDIA MILITUM, ad indicandum Getam filium, non à se Cæsarem fuisse appellatum, sed à militibus communi eorum consensu renuntiatum.

K

In vertice duorum ſignorum qui in medio poſiti ſunt, obſervatur hinc & inde Aquila, totius legionis Romanæ inſigne: in duobus aliis, manus viſuntur, Manipulorum ſymbola, in duobus reliquis duæ literæ C, quæ inverſæ videntur velut Luna falcata, Centuriarum ſigna ſunt, cum ex manipulis, & ex centuriis legio eſſet compoſita. Hæc erant ſimulaçra aurea haſtæ præpilatæ ſuffixa, quæ à militibus ferebantur, ut ex qua cohorte, vel quota eſſet centuria in acie ſeu quodam tumultu à contubernalibus ſuis aberrare non poſſent. De quibus vide Vegetium.

ROMA

ΜΗΤΡΟΠΟ· ΚΑΙϹΑΡΙΑϹ
ΝΕΩΚΟΡΟΥ
ΕΤ Β
ΑΥ·ΚΑΙ·Μ·ΟΠΕΛ·ϹΕΟΥΗ·ΜΑΚΡΙΝ
ΕΠΙ ϹΤΡ·ΚΛΑΥΔΙ·ΝϹ·
ΜΕΙΛΗΤΟΠΟ
ΛΙΤΩΝ
ΕΦΕϹΙΩΝ·ΠΡΩ ΤΩΝ·ΑϹΙΑϹ·

M. OPELIUS MACRINUS.

I.

MAcrinus post mortem Caracallæ ab exercitu Imperator appellatus, Diadumenianum filium, dato illi Antonini nomine, ne id deficeret, Cæsarem fecit: utrique Principi Cæsarienses Cappadociæ maximum hunc nummum anno secundo Imperii incœpto dedicarunt: nam paulò post cum filius à patre dictus fuisset Augustus, victi & fugati, ab exercitu Elagabali demum capti, ambo occisi sunt. Cæsaream in Juliæ Severi nummis Metropolis dignitatem ab Antonino Pio accepisse, & à Severo Neocoram factam fuisse diximus, in cujus honorem templum hoc erectum videtur. Hinc & inde urnæ cum palmis, ludos designant; qua de causa urbs Neocora, facta videtur: certaminum porrò nomina non apposita sunt, quorum etsi palma concedatur victoribus: poculum in imo, forsan est eorum præmium. Mons Argæus retro signatus Cæsareæ insigne est, quippe quæ ad ejus radices sita. In montis cacumine, statua est Imperatoris tanquam Genius loci semper in eorum nummis positus, quod hic pro deo habitus sit. Sol ab una parte, & Luna falcata ab altera, montis altitudinem denotant: nam ejus cacumen ad sydera usque ascendere ab incolis existimabatur.

Num. Præst. tom. 2. edit. 2. p. 243.

II.

Strab. l. 14. pag.

Miletopolitæ inter Myſiam & Bithyniam locantur. Photius ex Memnone narrat Mithridatem Regis ejus nominis filium à Fimbria Romanorum duce fugatum ex Aſia ad Miletopolim perveniſſe; inde Pergamum ad patrem ſalvum evaſiſſe cum equitum comitatu. Miletopolitæ Macrino nummo dedicarunt ſub Prætore Claudio, cujus cognomen temporis incuriâ eraſum eſt. Mercurius inſidet rupibus, quibus ſiniſtra inſiſtit, ad indicandum ſui cultum in urbe quæ ſupra montem extructa eſt: caduceum dextrâ gerit tanquam peculiare ſymbolum.

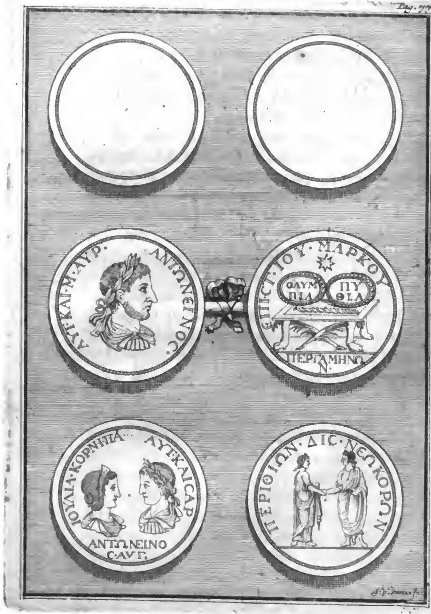
III.

Epheſus, urbs Ioniæ celeberrima ſe primam Aſiæ in hoc nummo inſcribit, cum de illa dignitate Smyrna & Pergamus decertarent; ſed à Macrino Epheſii per aliquod diploma obtinuiſſe videntur, ut ſoli provinciæ primatum haberent, quod etiam ex altero hujus Imperatoris nummo eruere poſſumus hanc epigraphem præferente ΕΦΕΣΙΩΝ ΜΟΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ. In ejus rei gratiam mulier ſtolata, quæ genius urbis eſt, vota pro felici ejus imperio & ſalute ſuſcipit, quod confirmare videtur amplior ejus Principis nummus, in quo plurimæ figuræ manus attollunt circa aram ignitam ſacra facturæ ante templum, in cujus aditu Æſculapius ſanitatis deus exhibetur, cum inſcriptione ΒΩΤΑ.

Ex Cim. Regio.

Ibid.

ROMA

Pag. 77.
ΑΥΤ·ΚΑΙ·Μ·ΑΥΡ· ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС·
ΕΠΙ·СΤ·ΙΟΥ·ΜΑΡΚΟΥ
ΟΛΥΜ ΠΙΑ
ΠΥ ΘΙΑ
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩ Ν·
ΙΟΥΛΙΑ·ΚΟΡΝΗΠΑ·· ΑΥΤ·ΚΑΙСΑΡ
ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ С·ΑΥΓ·
ΠΕΡΙΘΙΩΝ·ΔΙС·ΝΕΩΚΟΡΩΝ

M. AURELIUS ANTONINUS

ELAGABALUS.

AB una nummi parte conſpicitur Aurelius Antoninus cognomine Elagabalus, laureâ inſignis: ex altera Ludorum apparatus, menſa nempe ſupra quam duæ urnæ, ſed decumbentes, in priore ſcriptum ΟΛΥΜΠΙΑ, in poſteriore verò ΠΥΘΙΑ: ſub menſa duæ palmæ decuſſatim, in vertice aſtrum, pro epigraphe ΕΠΙ ΣΤΡ. ΙΟΥ. ΜΑΡΚΟΥ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Pergameni Caracallæ qui eis tertiam Neocoriam & Aſiæ primatum, ut diximus, conceſſit, beneficiis adſtricti, Elagabalo pro ejus filio habito, nummos libenter percuſſerunt. In hoc duo certamina, quod eodem forſan anno incurrebant, celebranda exhibent: Olympicum quidem ſingulis quatuor annis in honorem Jovis Olympii, primum in Elide inſtitutum, alterum Pythium in Apollinis Pythii novennale: ſed cum Pergameni, Neocori ter facti fuerunt, tertium etiam celebrarunt ludum, quem nobis indicat Valeriani nummus; in quo tria exhibentur certamina tribus urnis inſcripta, ΑΚΤΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΥΘΙΑ. Actium videtur ab iis ſuſceptum in Auguſti honorem, cui templum

ædificarunt, quod ille ludos in memoriam victoriæ contra M. Antonium & Cleopatram ad Actium relatæ instituisset. Sed sat de ludis, de astro aliquid; illud est symbolum Elagabali, qui Solis erat sacerdos, ut fert epigraphe nummi SACERDOS SOLIS ELAGABALI.

II

Julia Julii Pauli præfecti prætorii filia, quam ex Cornelia gente fuisse nos docent ejus nummi, Elagabalo nupsit: de qua Dio, *Corneliam Paulam duxit in matrimonium, quo fieret pater, sicuti dicebat, celerius, qui ne vir quidem esse poterat.* Perinthii qui inter beneficia à Severo accepta, ab eo ut essent Neocori, obtinuerant, sicut indicant eorum nummi in illius honorem cusi, cum hac epigraphe, ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΩΡΩΝ, in hoc se bis Neocoros prædicant ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΩΡΩΝ, quam ab Elagabalo secundam Neocoriam receperunt. Cùm ille Severi eorum patroni munificentiam erga illos, adæquare vellet: Perinthii ergo tanti beneficii memores Elagabalo & Corneliæ Paulæ simul nummos dedicarunt, & ad arguendam conjugalem eorum concordiam, eos dextras sibi jungentes exhibuerunt, cum dextrarum junctio concordiæ esset symbolum, nam de iis ita loquitur Tacitus: *Mos est regibus, quibus in societatem coëant, implicare dextras.*

Lib. 79 pag. 911.

Ann. 11.

IMP·ALEXAN DER·PIVS·AVG.
P·M·TR·P·VIII·COS·III·P·P.
ΑΚΤΙ Α
ΠΥΘ ΙΑ

M. AUR. SEVERUS ALEXANDER.

I.

Alexandri nummorum ſcenam aperiet latinus Imperatorem togatum in quadrigis exhibens, dextra equorum habenas regentem, ſiniſtra victoriam, utraque manu ſcipionem eburneum tenentem. Ne quis typum Alexandri triumphum deſignare exiſtimet; nullum egit hoc anno conſentientibus Hiſtoriæ ſcriptoribus, ſed memoriam proceſſus conſulatus III. renovat, quem iniit cum Dione II. anno U. C. 982 cum gereret trib. poteſtatem VIII. quæ omnia confirmat, nummi epigraphe, ut & toga conſularis, qua indutus procedit, & ſcipio eburneus conſulum inſigne, quod Victoria gerit, ob acceptum victoriæ in Germania per duces relatæ nuntium.

II.

Latino ſuccedit Græcus à Perinthiis Alexandro cuſus; eorum urbs ad mare in edito peninſulæ jugo à Perintho Epidaurio, teſte Stephano, *De Urbib.* condita: unde ad originem arguendam dicuntur Iones. Epidaurus autem urbs erat in ea Peloponneſi parte, quam habitabant Iones, quod confirmat Pauſanias cum de Ionum duce Procle loquitur, qui poſtquam ab Achæis ejecti ſunt *Achaic. pag. 403.*

Iones, in Asiam eos ducit. *Erat Ionum dux Procles Pityrei filius & ipse Epidaurius*, & paulò post. *Genus Procles ducebat ab Ione Xuthi filio:* unde Iones ab eo dicti sunt. Mulier stolata Genius est urbis sub abundantiæ effigie: illa gerit duo templa, unum Severo patri & alterum filiis, in quorum honorem Actia & Pythia Perinthii bis Neocori ab Elagabalo facti celebrant. Urnæ pro pedibus fœminæ, ludorum præmia continent, dexterior palmæ ramum pro Actiis, sinisterior poma pro Pythiis, ut nos docet Lucianus. *In Pythini poma certaminum Deo sacrorum.*

De Gymnas. pag. 787.

III.

Serapis in Caracallæ nummo ad ludos spectante, cùm Perinthii primum facti sunt à Severo Neocori, jam prodiit tanquam urbis Præses, cui sacra ante eorum celebrationem facienda erant, quod ara pro ejus pedibus arguit: Perinthios quidem sub Severo primùm Neocoros fuisse, secundum verò sub Elagabalo, ex eorum nummis pronuntiavimus. At cum Actia & Pythia celebrata sint eodem tempore sub Caracalla, ut indicat ejus nummus, & adhuc sub Alexandro renoventur, credibile est Pythia non esse, ut solebant, ab eorum institutione, novennalia, sed singulis quinque annis edita, ut Actia, Perinthii Græcum morem relinquentes, ut se Romano accommodarent.

IV.

ROMA

A·K·M·AYP·
CE·AΛΕΞΑΝΔΡΟC
CMYPNAIΩN·ΠΡΩΤΩΝ ACIAC·Γ·NEΩK·
TΩN·CEB·
ΕΠ·C·ΠΟ
ΛΕΙΤΟΥ·

IV.

Epigraphe ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΔΙΣ ΝΕΟΚΩΡΩΝ indicat Perinthios hunc Alex. Sev. nummos cudisse cum Festa & Ludos Neocori iterum celebrarent, ob victoriam nempe de Persis relatam: stat enim Imperator militari vestitu indutus, paludamento insignis, dextra hastam, sinistra parazonium gerens, cui Victoria lauream porrigit. De hoc bello inquit Lampridius: *Magno igitur apparatu inde in Persas profectus, Artaxerxem Regem potentissimum vicit, & de præda quam Persis diripuit, suum ditavit exercitum.* Amicus hunc nummum statuæ victori Alexandro Severo à Perinthiis erectæ monumentum esse existimat, cui non renuimus, illi enim aliquod à munificentissimo Principe beneficium accepisse potuerunt, quorum memores & statuam & maximos ex ære nummos cuderint.

V.

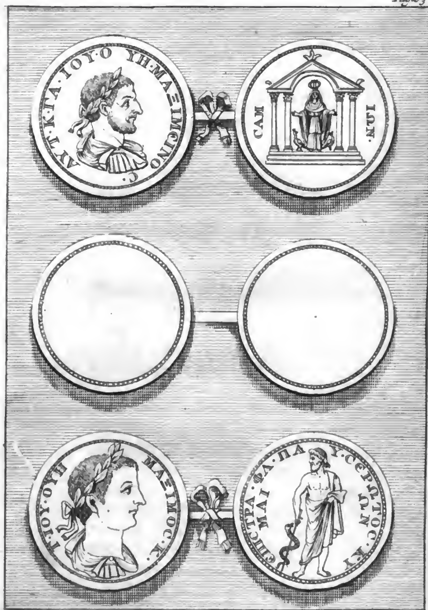
Smyrnæis tanta beneficia contulerunt Imperatores Romani, ut eorum urbs, etsi plurimis afflicta terræ motibus, tandem dicta sit terræ ornamentum & Græciæ theatrum: in ea enim Jupiter præses & Nemeses urbis tutelares deæ, Neptunus qui utraque movet; Diique Romani, nempe Imperatores, Græciq; scilicet Theseus Alexander, & Lyzimachus urbis Restauratores; unde Aristi-

In orat. de Smyrn. des ad Cæſares ait, *cum Lyzimachum, Alexandrum Theſeum fabulas, vos vero conditores urbis eſtis, vos novam rurſum erigitis.* Nil mirum igitur ſi Smyrnæi omnibus fere Imperatoribus nummos percuſſerint.

In hoc maximo Alex. Severum ſub Solis effigie, & Mamæam ſub Lunæ imagine exhibent, hoc lemmate filium & matrem ita orbi Romano eſſe utiles, quantum illa lumine humano generi videntur neceſſaria, demonſtrantes: nam extincto impuriſſimo, & crudeliſſimo Imperatore, ſucceſſerat Princeps omni laudum genere dignus & Mamæa Mater, fortiſſima fœmina: *In felix ſeu.* Imperatori autem acclamabant Romani apud Lampridium: *Felices nos imperio tuo, Felicem Rempublicam.*

Smyrnæi, Aſiæ primatum quem ſub Caracalla obtinuerunt, uſque ad extrema tempora ſervaverunt, ut & tertium Neocoriam, ſicut nos docent Valeriani numiſmata, quæ illis has dignitates, ut iſti, adhuc tribuunt: dicuntur autem Neocori Auguſtorum ad diſtinctionem aliorum numimum. Nam Epheſii ſe Artemidis etiam Neocoros *Cim. Ghiſio Romæ.* inſcribunt, ut habet ille perrarus Caracallæ ΕΦΕΣΙΩΝ ΔΙϹ ΝΕΟΚΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. Nummus vero hic Smyrnæus præfert, ΕΠ. ϹΤ. ΠΟΛΕΙΤΟΥ. forſan ΙΠΠΟΛΕΙΤΟΥ: ſed conſtanter ita legitur.

ROMA

ΑΥ·Τ·Κ·ΓΑ·ΙΟΥ·ΟΥΗ·ΜΑΞΙΜΙΝΟ·C
CAM
IΩN·
Γ·ΙΟΥ·ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΟC·Κ·
ΕΠΙ·CΤΡΑ·ΦΛ·ΠΑ Υ·CΕΡΩΤΟC·ΚΥ
ΜΑΙ ΩΝ

C. JULIUS VERUS MAXIMINUS.

MAximinus Thrax primum gregarius miles, post à Septimio Severo inter custodes corporis allectus, tandem ad Imperium post Alexandri Severi cædem ascendit: sed à Senatu hostis ob crudelitatem declaratus, à militibus tandem occisus est, regnavit annos tres integros & aliquot dies, intra quos Samii suos ei nummos signarunt, quod forsan iis libertatem quam ab Augusto acceperant, conservasset. Junonem autem Pronubam in templo tetrastylo nubentis habitu stantem sæpe in iis repræsentant, quod; ut refert D. Athanasius, vestiendi rationem invenisset. Illius signum, opus aiunt Smilidis Æginetæ Euclidis F. fuisse, qui Dædalo æqualis; unde maxime priscum autumabant, Deamque apud eos adolevisse, & Jovi nupsisse narrant. Pro pedibus illius hinc & inde Pavo conspicitur, quod illi primum ex Junonis Samiæ templo editi & educati, ex Athenæo.

Dio lib. pag.

Orat. contra gentes.

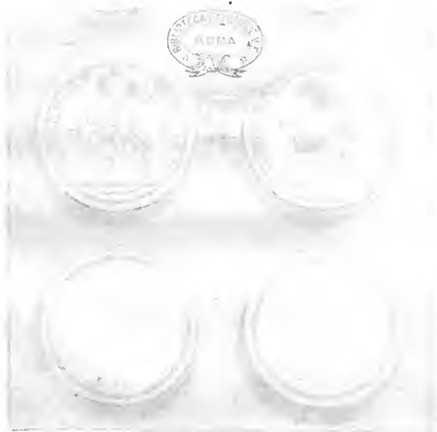
Lib. 14. cap. 20.

C. JULIUS VERUS MAXIMINUS.

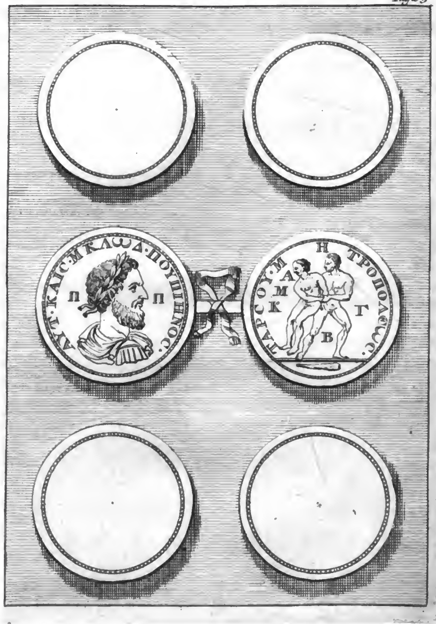
MAximus Maximini Imperatoris ex Paulina filius, eximiæ formositatis adolescens à patre factus est Cæsar: in hoc Cumæorum nummo lauream in capite præfert, & in quibusdam aliis raris nomen αὐτοκράτωρος gerit, cujus rationem reddit Maximinus in epistola quadam *Ego propter affectum, quem pater filio debet, Maximum meum Imperatorem appellare permisi.* Cuma Æolicarum urbium maxima & præstantissima fuit, à Pelope unâ cum Magnesia anno mundi 3150. condita est: si Isidoro fides: porrò ab Amazone ejus nominis dictam refert Strabo. A Pergamo distat XXVI milliaribus, ex qua Æsculapii cultum accepisse videtur, apud eos enim famosum fuit illud Æsculapii templum toto terrarum orbe decantatum; nummus Cumæ fuit percussus, ΕΠΙ ΣΤΡΑ. ΦΛ. ΠΑΥ. ΣΕΡΩΤΟΣ. Sub Prætore Flavio Pausania Serotis filio.

Capitolin. In ejus vita.

Lib. 13. p. 621.

Digitized by Google

ΑΥΤ·ΚΑΙC·Μ·ΚΛΩΔ·ΠΟΥΠΠΗΝΟC.
Π
Π
ΤΑΡCΟΥ·ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC.
Α
Μ
Κ
Γ
Β

M. CLODIUS PUPIENUS.

PUpienus & Balbinus contra Maximinum hostem P. R. declaratum Imperatores appellati sunt, integrum annum non explevere, si quidem eorum nummi Latini tribunitiam potestatem secundam non scribant: ideò Græci ex iis perpauci occurrunt, solam Tarsum reperimus, quæ Pupieno suos dedicavit & quidem plurimos: unde illum aliquando Ciliciæ præfuisse suspicari aliquis posset: qua de causa hæc urbs huic Imperatori devota, aliorum Principum, quæ asciverat nomina, in nummis proferre desiit.

Tarsus inter alia numina à Dione Chrys. relata. *In Tarsic. priore.* *Age vero per Herculem quæso & Persea & Apollinem & Minervam, aliosque quos colitis Deos.* Herculem non modo selegit, quem in Pupieni nummis signaret, sed inter alios hujus Dei labores, illum cum Antæo luctantem expressit, forsan non sine causa: nam Pupienum Herculi, qui Antæum gigantem oppressit, comparaverunt: Maximinus enim tanta proceritate eminebat, ut alter gigas videretur, Capitolinum audias de illo loquentem. *In Maximino.* *Longitudine autem corporis & vastitate & forma, atque oculorum magnitudine & candore inter omnes excelleret: bibisse autem illum sæpe in die vini Capitolinam amphoram constat: comedisse & XL. libras carnis, etiam LX.*

Artemid. Lib. 2.

Antæus verò Neptuni filius erat, qui hospites secum palæstra dimicare compellens, occidebat. Hercules cum eo luctari coactus, sublimem illum è terra ulnis elisum interemit. Maximinus quemque nobilem interficiebat, Pupienus contra eum tanquam alter Hercules à Senatu missus est.

Literas A. M. K. supra interpretati sumus πρώτη μεγάλης Κιλικίας. *Prima magnæ Ciliciæ* cùm primatum provinciæ obtinuisset à Severo. Reliquas Γ. B. explicamus. Γνωμῇ Βουλῆς, ut in libro nostro Præstantiorum numismaeum jam diximus, & non *anno secundo*, ut quidam dixerunt. Has autem literas apposuit Tarsus, cum libera sub Severo iterum pronunciata est, ut deinceps ex Senatus sui decretis, se cuncta agere denotaret.

Tom. 2. p. 168.

IMP·GORDIANVS PIVS·FELIX·AVG·

ADLOCVTIO·AVGVSTI

TRAIECTVS·AVG·

AEQVITAS·AVGVSTI·

IMP·GORDIANVS·PIVS·FELIX·AVG·

M. ANTONIUS GORDIANUS.

I.

Gordianus occisis Balbino & Pupieno solus Imperium tenuit; exortoque Persico bello, ad illud profectus est: at cum adlocutiones militares fierent, tùm ante prælium, cùm post victoriam, quibus vel præmia, vel laudes distribuerent. Hæc post devictos Persas à Gordiano facta videtur, cum ille plurima militibus distribuerit, & ut narrat Capitolinus, *laudatis pro concione victoribus*. Cujus rei memoriam non modo Senatus in tanti Principis, cui triumphum decreverat, in nummis consignavit: sed ipse Gordianus in maximis, ad gloriam suam cudi curavit. *In Gordian.*

II.

Ad bellum Persicum spectat hic nummus, cùm Gordianus ad illud proficisceretur mare conscendit; de quo Capitolinus. *Fecit iter per Mœsiam; inde per Syriam in Antiochiam venit.* *Ibid.* Trajectus ille ex Mœsia in Syriam triremi peractus est: unde in aliis cùm eodem typo occurrit epigraphe FELICITAS AUGUSTI, ad denotandam bonam Principis fortunam, qua Persas & Barbaros devicturus est. Triremis signatur, quæ remis tan-

tum, nec ullo velo utitur, ad demonſtrandum Gordiani felicem, nulliſque tempeſtatibus agitatum ejus trajectum, & cum ille à militibus populo & Senatu, ingenti amore, ſtudio & cura haberetur: nil mirum ſi trajectus ejus memoria tanquam omnibus grata in ære conſignetur.

III.

Moneta Romani Imperatoris demortui jactationem in populo non ampliùs habebat, ad uſum autem ejus reſtituendum, Senatus decreto opus erat pro æreis,& Principis novi reſcripto pro aurea & argentea: nam ab Auguſto æreæ cudendæ facultas Senatui, tanquam poteſtatis umbra relicta erat: Hadrianus tandem æreos ſibi maximos attribuit: ideo plurimi Imperatores tres monetas exhibuerunt, ut penes ſe ſummum jus ex omni materia cudendorum nummorum eſſe denotarent. Epigraphe *Æquitas Auguſti*, eorum ex proba, & non ex adulterina materia in nummis cudendis æquitatem demonſtrat: unaquæque bilancem tenet, pro juſto nummi pondere arguendo.

IV.

ΑΥΤΟΚΜ ΑΝΤΩ· ΓΟΡΔΙΑΝΟϹ
Ν Ρ
ΕΦΕϹΙΩΝ Π ΡΩΤΩΝ
ΑϹΙΑϹ
ΑϹΙΑΡΧΟΥ·
ΑϹΙΑ·ΟΜΟΝΟΙ·Α·ϹΜΥΡΝΑ
ЄΠ·Ϲ·Π·ΩΛΛΙ
ΑΝΟΥ

IV.

Mars præcipuè à Romanis cultus est, quòd Romuli Conditoris pater crederetur, quem modò Bellatorem, modò Pacatorem appellabant: hujus templum erat intra urbem ad ejus custodiam, alterius in via Appia, cujus prospectus hic esse videtur: extra urbem nempe ad arcendos hostes, ei Imperatores, bella facturi sacra faciebant: ideo Gordianus ante ejus templum sacrificat, togatus quidem, cùm adhuc in urbe moraretur: assistunt sacerdotes & ministri, Popa pro victima bovem malleo feriente, & Victimario eum jugulaturo. In aditu templi stat Mars galeatus, hastâ insignis, cujus cognomen in Zephoro, scriptum est, Ὁπλοφόρος, idest, *armiger*, quòd ferat arma, quin & Orphæo Ὁπλοχαρής, qui *armis lætatur*.

V.

Hypæpa Lydiæ urbs inter Tmolum montem & Caystrum fluvium sita, ab Ovidio parva dicta.

Illinc parvis finitur Hypæpis. Metam. 2.

nummos cum Herculis quiescentis effigie, ad arguendum suum versus Gordianum obsequium, sub Prætore Tito Antonio Alexandri filio vel pro aliquo accepto beneficio, cùm & Tranquillinæ ejus uxori etiam percusserit, cùm Imperator

M

VIII.

Smyrnæi in ſuperiore nummo Alexandrum urbis in loco novo reſtaurationem ſuſcepiſſe demonſtrant: in hoc verò, ad majorem antiquitatem, Smyrnam Amazonem exhibent Conditricem, & fœdus initum cum Aſiæ urbibus: earum Genius ſtat pro ſacris faciendis. Iones cùm ex Attica ſub Codri filiis in Aſiam tranſiſſent, plurimas urbes condiderunt, alias invaſerunt, & tunc eorum conventus ex duodecim conſtitit, Smyrna poſtea inter illas recepta eſt, teſte Strabone. *Lib. 14.* *Poſtea temporis aſſumpta in eorum conventum eſt etiam Smyrna authoribus Epheſiis.* Quod confirmat Pauſanias. *Achaic. pag. 404.* *In ſequentibus deinde temporibus concilii ſui ejus cum Smyrnæis Iones communicarunt.* Amazon turrita eſt tanquam urbis fundatrix, templum Romæ dicatum, quod gerit prima illi extruxerit ex Tacito. *Annal. 4.* Bipennem & clypeum pro armis tenet. Prora vel ad mare ſitum, vel in veteris victoriæ de Chiis relatæ ſignum ex Ariſtide denotat. *Orat. ad M. Aur.*

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E.
ROMA

ΔΟC·Α·ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC·CΑΡΔΙCΙΑC·ΛΥΔΙΑC·ΕΛΛΑ
ΕΠΙ·CΟΥΛ·ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ·Α
CΑΡΔΙΑΝΩΝ·Γ
ΝΕΩΚΟΡΩΝ
CΑΡΔΙΑΝΩΝ·ΝΕΩΚΟΡΩΝ·ΕΠΙ·CΤΡ·ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ

FURIA SABINA TRANQUILLINA.

I.

NOn inanis conjectura Seguini fuit, qui Tranquillinam sub Proserpinæ effigie à Sardianis repræsentatam putavit in nummo maximo, quem disertè exposuit, & consule: nam observata paululum attentius mulieris imagine, nemo est qui Tranquillinam non agnoscat; nonne Faustina junior sub eodem ΚΟΡΗΣ nomine à Cyzicenis supra prodiit? adde quod idem Sulpitius Hermophilus primus Pontifex Sardianorum similem Proserpinæ à Plutone raptus typum Gordiano ejus conjugi percussit: imò in altero Tranquillinæ dicitur Αρχιερευς α το Β'. cum ludis Chrysanthinis. Proserpinæ cultum apud Sardianos indicant plurimi nummi cum ejus deæ effigie, ut & inscriptio apud

Occo pag. 437.

pag. 87. v.

ΘΕΑΝ ΚΟΡΗΝ ΣΑΡΔΙΑΝΟΙΣ Λ. ΑΥΡ. ΣΑΤΥΡΟΣ ΑΠΕΛ. ΣΕΒΑΣ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Tot Gordiano & Tranquillinæ uxori nummi, non sine aliquo beneficio à Sardianis percussi videntur, sed illos à munificentissimo Principe ut tertium Neocori essent, accepisse, ipsi nos edocent: cùm primam ab Hadriano Neocoriam, & secundam à Caracalla habuissent. Hic nummus sub Sulpitio Hermophilo primo Pontifice signatus est:

ſub Pontificibus ſuis, & non ſub aliis magiſtratibus nummos cudere ſolent. Plutoni volunt nuptam Proſerpinam Cereris filiam, quæ ut ſeges terræ mandata centuplum profert, & ſic cum inferis partim, & cum ſuperis degere refertur apud Apollodorum.

Fulgent. Myth.

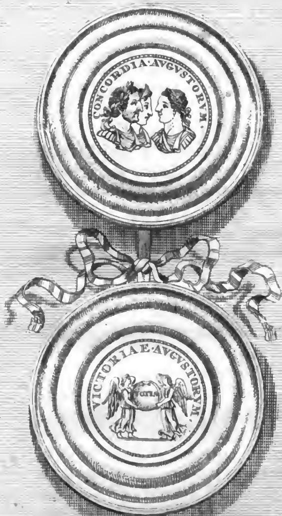
Ibid.

II.

Eadem Tranquillina ſub Proſerpinæ imagine iterum prodit in altero maximi moduli nummo ſub Prætore Rufino. Græci quidem nummi Tranquillinam ſæpius Furiam nominant, Latini verò Sabiniam. Sardiani ſe ter Neocoros, ut in ſuperiore nummo inſcribunt: quæ dignitas urbibus tantum celebribus conceſſa videtur; at Sardis ſe Metropolim & Primam Aſiæ, Lydiæ & Græciæ vindicat: Cræſi olim Regis ſedes fuit, cujus donum Sardiani civibus ad requieſcendum otio ſeniorum collegio Geruſiam dedicaverunt apud Vitruvium.

Lib. 2.

Jupiter in Sardianorum nummis frequens, ejus cultum in urbe denotat; ſed in hoc maximo inter Zodiaci circulum, tanquam inter deos primarius ſedens reponitur, de quo inquit Macrobius: *In duodecim Zodiaci ſignis certa certorum numinum domicilia creduntur*. Jupiter victoriam dextrâ gerit, tanquam Gordianus ſub ejus protectione victoriam de Perſis relaturus ſit.

CONCORDIA·AVGVSTORVM.
VICTORIAE·AVGVSTORVM.

M. JULIUS PHILIPPUS.

I.

PHilippus humillimo loco ex Arabia oriundus, virtute tamen rei militaris clarus, ex Præfecto Prætorii ad Imperium, Gordiano ejus artibus occiso, & à Senatu ipsius literis decepto, confirmatus pervenit: uxorem duxerat Marciam Otaciliam Severam, ex qua M. Julium Philippum habuit filium, quem primùm dixit Cæsarem, & ut familiæ obscuritatem tegeret appellavit Nobilissimum, adinstar Commodi, in cujus nummis signatur NOBILITAS AUG. Philippus autem pater, ut se à Senatu confirmatum intellexit, filium in itinere Imperii participem fecit, de quo Aur. Vict. *De Cæsarib.* *Sumpto in consortium Philippo filio, rebus ad Orientem compositis, conditoque apud Arabiam Philippopoli oppido, Romam venit.*

En tota Philippi familia in hoc maximo nummo, sub concordiæ Augustorum epigraphe, exhibetur, pater capite jugato cum Otacilia conjuge ab una parte; ex adversa Philippus filius laureâ insignis, conspiciuntur: qui quidem nummus videtur signatus postquam Philippus filio Imperium communicavit, ob lauream qua caput hujus cingitur: Cæsares enim illa non erant redimiti.

Pars aversa exhibet duas victorias clypeum sustinentes in quo VOTIS, in memoriam victoriæ Carpicæ sub utroque relatæ. Carpi Capitolino teste, Scythico bello principium dedere: hi à Gordiano tertio repulsi, dum contra Persas bellum gereret, illud restaurarunt; sed Philippus postea eos vicit & profligavit: unde in ejus nummo argenteo VICTORIA CARPICA.

In Maximo & Balbino.

Hæc victoria initio anni v. Philippi Imperii reportata videtur v. c. 1001. vox autem VOTIS in clypeo, vota pro felici Augustorum reditu soluta esse denotat, in quorum memoriam clypeus votivus templo appendebatur, quem gerunt Victoriæ.

II.

ROMA

IMP·CAES·M·IVL·PHILIPPVS·AVG

P·M·TR·P·COS·P·P

ΑΥΤ·Κ·Μ·ΙΟΥ·ΦΙΛΙΠΠΟΝ·ΕΥΤ·ΕΥϹ·ϹΕΒ
Π Π

ΤΑΡϹΟΥ·ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ
Α Μ Κ
Γ Β

ΑΥΤ·Κ·Μ·ΙΟΥΛ· ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΣΑ ΜΙ ΩΝ

II.

Philippus ſenior ſtat paludatus, filius ei à dextris adſtat, eos Præfectus prætorio, & duo legionum Tribuni comitantur, Pater in actu loquendi depingitur, militibus velut gratiam agens, quod ſibi Imperium detuliſſent, de quo ait Zoſimus, *Philippum ex compoſito purpurâ veſtiunt.* In Philipp.
Ideo Philippus in ſuggeſtu non exhibetur, ut ſolebant Imperatores pro bello alloquentes, amplis largitionibus milites remuneravit, Romamque miſit, literis ad Senatum miſſis Gordianum morbo extinctum eſſe; & exercitum eum Imperatorem renuntiaſſe, quem Senatus de Gordiani morte mœrens comprobavit, & filio Cæſari facto nummos, cum titulo Principis juventutis, percuſſit.

III.

Tarſus Ciliciæ Metropolis, Syriæ contermina, in qua Philippus erat Imperator electus, ut ſuum novo Principi obſequium ſignificaret, nummos ei ſignavit, in iiſque Minervam præcipuum urbis numen expreſſit, ut loquitur Dio Chryſoſtomus. *Age vero per Herculem quæſo, & Perſea, & Apollinem, & MINERVAM, aliosque quos colitis deos.* In Tarſic.
Tarſenſes Minervam ſelegerunt, tanquam ejus ope Philippus profligaſſet, & ad pacem iniendam coëgiſſet, ut ejus ex argento nummus denotat,

cum epigraphe, PAX FUNDATA CUM PERSIS, quod confirmat Zosimus. *Is sacramentis intervenientibus amicitia cum Sapore constituta, belloque sopito Romam proficiscitur.* Tarsus Philippo per nummos blanditur, ut ab eo immunitatum confirmationem, quam acceperat à tot Augustis, quorum nomina tulit, obtinere queat.

Lib. 1.

Samii suos etiam nummos Philippo dedicant, cùm ille forsan in urbem suam appulisset, Imperator in Syria appellatus, Romam proficiscens: vel cùm libertatis ab Augusto acceptæ confirmationem accepissent. In iis Junonem & Pudorem exhibent, de Junone, quæ apud eos adoleverat & Jovi nupserat, diximus: ipsa nubentis ritu prodit, habitu nempe sumptuosissimo, ornatu supra caput fœminis opportunissimo, quem *Pulionem* vocabant, quo altiores & pulchriores viderentur, ut nunc nostræ, capillis in altum erectis ad gratiam, conspiciuntur. De Pudore pauca supersunt dicenda. Pudorem apud Athenienses cultam narrat Pausanias, apud Samios nummus, quam ita describit Alciatus.

Attic. pag. 19. Lib Emblem.

Ergo sedens velat vultus, obnubit ocellos,
Ista verecundi signa Pudoris erant.

Pudor à Græcis muliebri effictus est formâ propter Penelopes fabulam: nam cùm illa faciem velasset coram patre, signum Pudoris, ea in viæ parte dicenda, dedicasse aiunt.

Pausan. Lacon.

ROMA

M·IVL·PHILIPPVS·NOBIL·CAES·
PRINCIPI·IVVENTVTIS·

AYT·K·M·IOYΛ·ΦIΛIΠΠOC·AYΓ
BAΛYNΛEΩN·
MAKE·

M. JULIUS PHILIPPUS.

I.

Philippus Philippi & Otaciliæ filius, ſeptennis à patre Imperatore Cæſar factus, mox Princeps juventutis Romæ à Senatu renunciatus eſt, quod futuræ ſucceſſionis ſymbolum fuit: unde nummorum cudendorum mos cum Cæſarum imaginibus, ob facti illius rationem, quæ eorum erat prærogativa. Troiæ ludi in memoriam Aſcanii, qui primus omnium in Italia eos celebraverat, à pueris majoribus & minoribus edebantur: illis verò qui præſidebat, Princeps juventutis appellabatur: quo deinde titulo uſus eſt Auguſtus, ut Caium & Lucium Agrippæ generi filios à ſe adoptatos, cum Cæſarum appellatione, pro deſignatis Imperio hæredibus adſereret, quem in reliquis dein Cæſaribus & in Philippo factum docent numiſmata. Tenet ſignum militare, adſunt & alia cum milite ſtante, ad denotandum Philippum juniorem non ſolum à patre, ſed ab omni etiam exercitu Principem juventutis declaratum eſſe. Occiſus eſt Romæ cùm duodecimum annum ageret, poſtquam Veronæ pater interfectus eſſet à militibus.

II.

Lib.12. p. 567. Lib.5.cap.3.

Blaundus urbs Lydiæ eſt, de qua Strabo. Τῇ πρὸς Λυδίαν περὶ Βλαῦδον. *Quod verſus Lydiam apud Blaudum eſt.* Illam magis deturpat Ptolemæus Βλέανδρος *Bleandrus.* Helias Epiſcopus Blandi Lydiæ, Ηλίας Επίσκοπος πόλεως Βλανδου Λυδίας ſubſcripſit Act. 2. Conc. Chalcedonenſis: in iis omnibus urbis nomen corruptum: ita ſe habet nummi epigraphe ΕΠΙ. ΑΥΡ. ΓΛΥΚΩΝΟΣ, Γ. ΝΙΓΡ. ΑΡΧ. Α. ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ. ἐπὶ Αυρηλίου Γλυκωνος Γαΐου Νίγρου Αρχιερέως πρώτου Βλαυνδέων Μακεδόνων, *Sub Aurelio Glycone Caii Nigri filio Pontifice primo Blaundeorum Macedonum.* Blaundei, ut ſe Macedones inſcribunt, ſic eorum urbem à Macedone quodam conditam nos docent, ſicut in hoc tractu Docimeum à Docimo Macedone Antigoni duce urbem nomen habuiſſe augurantur alii: liceat etiam mihi, Blaundum quemdam Macedonem urbi appellationem etiam dediſſe ſuſpicari, cum in nummo ΒΛΑΥΝΔΟΣ cum herois laureati effigie & in altera parte ΒΛΑΥΝΔΕΩΝ cum Apollinis imagine occurrat, ut in Cimelio Regio viſitur ΔΟΚΙΜΟΣ, cum capite laureato, in cujus poſtica parte ΔΟΚΙΜΕΩΝ, cum Æſculapio.

Apollo frequens in Blaundeorum nummis, non modò ſui cultum, ut aliorum deorum in urbe; ſed inſigne illius templum, tutelare & præcipuum civitatis numen fuiſſe nos edocet.

ROMA

IMP·C·M·Q·TRAIANVS·DECIVS·AVG.

VICTORIA AVG.

IMP·C·M·Q·TRAIANVS·DECIVS·AVG.

FELICITAS·SAECVLI.

AYT·K·Γ·MEC·KYIN·TPAIANOC·ΔEKIOC·

EΠI·Γ·KOM·Φ·ΓΛ
ΠEPΓA
MHNΩN
ΠPΩTΩN·Γ·NE
ΩKOPΩN

M. QUINTUS TRAJANUS DECIUS.

I.

Trajanus Decius contra Marinum à Philippo missus, illo occiso ab iis Imperator electus est invitus, de quo Zosimus. *Amictum purpura Decium & sibi etiam metuentem, ad procurationem rerum vel invitum compellunt.* Philippus mox ei occurrit in campis Veronensibus, ubi à Decianis etiamsi numero imparibus, sed Ducis peritiâ fidentibus victus est, & occisus. Nuntio Romam allato, hic nummus in monumentum victoriæ percussus est: nam Decius ob vitæ præstantiam omnibus carus, à Senatu subito acclamatus est. Nihil ille cupiebat agere, nisi quantum Senatus juberet, ei censuram remisit, jus quintæ relationis & proconsulare imperium nec non jus tribunitiæ potestatis Senatus populique Romani arbitrio permisit: unde in ejus nummis nulla TR. P. nota, & in maximis S. C. quasi Senatui reddidisset potestatem eorum cudendorum, quam Hadrianus sibi arrogaverat.

II.

Felicitas Sæculi in Decii nummis merito designatur, nam erat, ut refert Victor, *Vir artibus cunctis virtutibusque instructus, placidus & communis domi: in armis promptissimus.* Ideo bonitate Trajano adæquatus, nomen Optimi Principis, judi- *Hist. Aug. epit.*

cio Senatus meruit. Nihil mirum igitur si Romanus orbis Sæculi felicitatem, sub ejusmodi Principe, tantopere jactet. Felicitas caduceum dextrâ gerit, ut pacis insigne, nam tunc temporis, Lib. 1. teste Eutropio, *bellum civile, quod in Gallia motum fuerat, oppressit.* Sinistra cornucopiæ tenet, frugum abundantiam ex pace procuratam demonstrans.

III.

A Pergamenis cusus est nummus Trajano Decio, hi se primos Asiæ scilicet, & ter Neocoros inscribunt, non quidem ab hoc Principe factos, cùm vix triennium Imperii inchoaverit, sed hos titulos ab aliis Augustis, ut supra dictum est, acceperant. Typus exhibet Imperatorem sacra facientem, in ejus ad Urbem adventum, dum è Syria rediret, aut illam properaret contra Priscum Philippi fratrem, qui Imperium arripuerat, de Hist. August. Sync 1. quo Sext. Aur. Victor. *Simulque per eos dies Lucio Prisco, qui Syromacedonas præsidiatu regebat, delata dominatio. Qua de causâ Decio quam potuit maturrimè Roma digresso.* Ideo paludatus sacrificat ante Bacchum, qui ut Orientis Victor, Decio coronam porrigit.

ΤΑΜ
ΙΩ
Ν.

ΤΑ
ΜΙ
ΩΝ.

ΑΥΤ·Κ·Γ·Μ·ΚΥ·ΤΡΑΙΑΝΟϹ·ΔΕΚΙΟϹ·

ΟΜΟΝΟΙΑ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ
ΕΩΚ ΕΦΕϹΙ
ΩΝ

HERENNIA·ETRVSCILLA·AVG·

PVDICITIA·AVG·
S·C·

IV.

Samii plurimos cuderunt Decio nummos ob illius in urbem appulsum, ut videtur, cùm e Syria rediret: in hoc Pudorem & Pietatem exhibent sorores, de quibus in Lilio Giraldo Synt. 1.

Pietasque Pudorque.

Pudor jam prodiit à Samiis in Philippi nummis depicta, Pietas etiam velo ornata exhibetur, ut sacra faciens: ideò dextrâ pateram tenet, sinistrâ matrem, quam in carcere aluerat. Samii hoc lemmate videntur Etruscillæ ejus conjugis virtutes expressisse, Pudicitiam nempe Augustæ, cùm ejus laudem Fœminæ Principes imprimis ambirent, ut videtur infra in ejus nummis Romanis: Pietatem verò Etruscillæ qua in parentes usa.

V.

In altero nummo Samii Neptunum & Jovem præcipua sua numina repræsentant. Neptuni templum in urbe Samo memorat Strabo Ἔχει δὲ νεὼν Ποσειδῶν, *templum habet Neptuni*, nam Ancæus Neptuni filius ex Same Cephaleniæque urbe, contractis undique colonis, urbem condidit ex Jamblicho, quod confirmat Hyginus. *Ancæus* Lib. 14. *alter Neptuni filius matre Altachæsti filia, ab Imbraso insula quæ Parthenia appellata est, nunc autem Samos.* Quoad Jovis in hac urbe cultum, colossicam ejus statuam M. Antonius sustulit, quam Augustus in Capitolium comportari præcepit, teste Strabone.

VI.

Philadelphenses Lydiæ nummum Decio signarunt concordiâ cum Ephesiis juncti; ideo apud se Dianæ Polymammæ cultum receperunt, cui templum, cujus iconem exhibet nummus, extruxerunt, fœderatæ enim urbes omnia debent habere communia ex Aristide. At liceat mihi hoc Philadelphensium cum Ephesiis fœdus conciliante Etruscilla pactum augurari, cùm sub urbis genio Ephesiæ Dianæ signum in novum templum ferre videatur adstantibus Decio conjuge & Herennio filio, quorum statuæ deorum instar nudæ, solo ornatæ ad distinctionem paludamento, in templo ad perpetuam rei memoriam collocandæ, Aur. Rufinus perhibetur Sacerdos primus Philadelphensium, qui se Neocoros inscribunt, nempe sub Hadriano factos.

HERENNIA ETRUSCILLA.

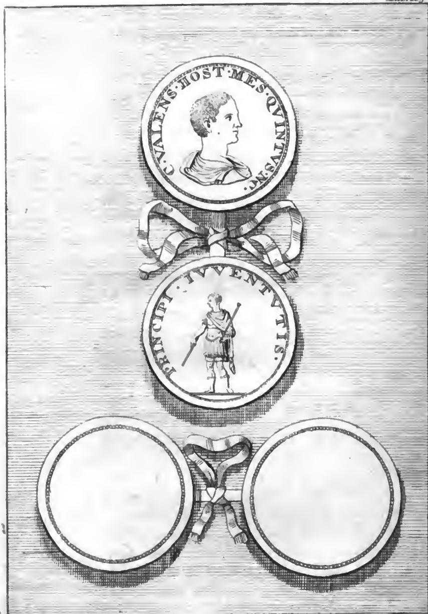
VII.

Etruscilla diù pro Volusiani uxore habita, tandem Decio conjugi legitima ex eorum nummis reddita est; in hoc signatur sub deæ Pudicitiæ effigie, cum Augustæ præsertim pudicæ existimari vellent, sedens velo caput obducit, ut diximus supra apud Alciatum. *Emblem.*

Pudor & Pudicitia idem erat numen, quam Romani à Græcis mutuati sunt ex Penelopes fabula apud Pausaniam: porrò Romæ Pudicitia duplex, una Patricia, altera Pebleia ex Livio. *Lib. 3. pag. 202.* *Dec. 1. lib. 10.*

HOSTILIANUS

C·VALENS·HOST·MES·QVINTVS·NC·
PRINCIPI·IVVENTVTIS·

C. VALENS HOSTILIANUS.

I.

TRistanus Hostilianum Hostiliani, à Senatu post Gordiani tertii necem ad Imperium electi filium, ipsumque à Trajano Decio adoptatum existimat. Alii Quintum Herennium & Caium Valentem Hostilianum ambos ex uxore Decii, filios arbitrantur: discrepantia Herennii, & Hostiliani nomina, prioris quidem à matre, posterioris verò à patre, ut se invicem distinguerent, mihi penitus suadent, ut Tristano assentiar: mutila adeò est ejus temporis historia & obscura, hactenus enim Decii uxor ignorabatur, & Sallustia Barbia Orbiana, pro Herennia Etruscilla habebatur; unde eorum filius Decius, Herennii nomen, & Etrusci cognomen accepit: plurimi etiam Scriptores de uno tantùm Decio loquuntur, nec nummi sententiæ nostræ ullo modo refragantur: eos quidem ambos cum capite adverso exhibent: quid tum? Drusus Tiberi filius & Germanicus ab eo adoptatus, nonne ita depinguntur: imo ΑΔΕΛΦΟΙ in illis appellantur: Hostilianus vero Messiæ gentis nomen, ad adoptionem indicandam, assumpsit.

Alii inquiunt, Decius, cum ei jam esset filius, ut priùs habuerat Philippus, cur Hostilianum adoptasset? sed ille, ut Senatus P. Q. Romani gratiam sibi conciliaret, id facere potuit: nam

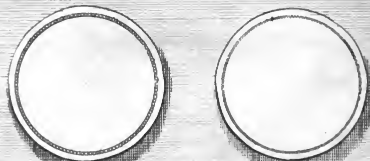
Rom. Hist. Pomp. ſi Pomponio Læto credimus, arbitrio eorum jus Tribunitiæ poteſtatis, quæ nulla in ejus nummis ſignatur, Cenſoriam dignitatem, quæ Valeriano delata eſt, jus quintæ relationis & proconſulare Imperium: imò ut nummi maximi Senatusconſulto iterum cuderentur, ſicut videre eſt in ſuis, permiſit. Vel cùm multi Tyranni in plurimis locis Imperatores ſe appellarent, & Barbari provincias popularentur, ne Romæ alius Auguſtus, cum foras eſſet, crearetur, Hoſtilianum Imperatoris jam à Senatu proclamati filium adoptaſſe videtur: nam Decio patre & ejus filio in bello occiſis, Senatus, cum Gallo quem milites Imperatorem elegerant, Hoſtilianum conſervavit.

Prima Cæſarum dignitas, erat Princeps juventutis, non hæc quidem propriè magiſtratus: ſed tamen ad eos capiendos ita deſignabantur, hicque mos ab Auguſto, qui Caium & Lucium Cæſares adoptaverat, introductus eſt, cùm ad eos Imperium transferre illorum patres deſtinaverant: de quo paſſim apud Hiſtoriæ ſcriptores. Itaque Hoſtilianus ſtat paludatus dextra pilum, ſiniſtrâ haſtam in averſa parte gerens depingitur cum epigraphe PRINCIPI JUVENTUTIS, quod ita à Decio fuerat declaratus.

IMP·CAES·C·VIBIVS·TREBONIANVS·GALLVS·AVG
IVNONI·MARTIALI·

AYT·K·Γ·OYIB·TPE BΩ·ΓΑΛΛΟC·
CΕΛΕΥ

C. VIBIUS TREBONIANUS GALLUS.

I.

GAllus, Decio & Herennio ejus filio in acie contra Scythas occisis, arripuit Imperium, Senatus electionem confirmavit, & primus Imperator constituto barbaris tributo, Romam venit: ad res civiles mox & Urbis ornamentum applicuit, cujus rei testis est hic nummus, qui ab eo templum Junoni Martiali constructum vel restauratum nos edocet: id in VIII. regione Urbis collocatur à Sex. Rufo, de quo in nummis ante hunc Imperatorem nulla mentio. Sedet dea in aditu templi, dextra duas hastulas, Sabinorum lingua *cures* appellatas gerit; unde *Curitis* illa Juno à Romanis appellata: eadem videtur quæ Martialis, quod fortes viros in genituris ominetur, quia summa armorum & Imperii hasta est. Pavo pro pedibus, deæ [illegible] est: hinc & inde bovis signum, aut ad templi ornamentum, vel pro ejus dedicationis [illegible]. Vide Tristanum.

De reg. urb.

Tom. 2. [illegible]

II.

Seleucienses Ciliciæ asperæ ad Calycadnum fluvium, Gallo tanquam novo Imperatori nummos dedicarunt, & se his vocibus πρὸς τῷ Καλυκάδνῳ, Syriaci. ab aliis Seleuciensibus distinguunt, nam teste Appiano, Seleucus Syrii Imperii fundator ἐννέα δ' ἐπωνύμους ἑαυτῷ, *novem à se Seleucias* urbes condidit, in hanc Holmi urbis incolas transmisit, si Lib. 14. p. 670. Straboni fides.

In postica nummi parte, duo conspiciuntur capita adversa: dexterius, Apollinis est laurea insignis, ante quod lauri ramus, ejus symbolum: alterum urbis Genii calatho insignis est, ad cujus dextrum latus cornucopiæ. Apollo quidem à Seleuciensibus, in gratiam Seleuci Conditoris cul- Lib. 15. cap. 4. tus, qui se Apollinis filium jactabat, ut Justinus refert. *Siquidem Laodice cùm nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse.*

Genius urbis per cornucopiæ, indicat frugum in agris Seleuciæ abundantiam, quam Calycadnus procurat: de quo Ammianus, Lib. 14. *Isauria pari sorte, uberi palmite viret & frugibus multis, quam navigabile flumen Calycadnus interscindit.*

IMP·C·P·LIC·VALERIANVS·P·F·AVG·

FELICITAS · TEMPORVM

AY·K·ΠΟ ΛΙΚ· ΟΥΑΛΕΡΙΑΝ
ΟC

PX
I
C
ΚΩΡΥ·

I
CAM

P. LICINIUS VALERIANUS.

I.

Contra Gallum inſurrexerat Æmilianus, ſed vix Imperium occupavit, cum Valerianus à militibus electus eſt, & occiſo ad Spoletum Æmiliano, ad eum tranſiit ejus exercitus, ne ſe civili bello conſumerent: Romam venit Valerianus, ab omnibus exoptatus, ut narrat Trebellius Pollio. *Per omnes dignitatum gradus ad maximum in terris culmen aſcendens, vita laudabilis, in eam conſcenderat gloriam, ut per omnes honores & magiſtratus inſigniter geſtos, Imperator fieret, non ut ſolet tumultuario populi concurſu, non militum ſtrepitu, ſed jure meritorum & quaſi ex totius orbis vera ſententia.* Anno ſequente iterum Conſul cum Gallieno filio renunciatur, & in hoc nummo maximo conſularem proceſſum cudi curavit, in quo uterque Conſul & Saloninus qui Cæſar factus eſt, cum pater Gallienus dictus eſt Conſul: unde felicitas temporum, cum tot Imperii heredes ſimul denuntientur. In Val-

II.

Corycus urbs Ciliciæ maritimæ nummos Valeriano cudit, cum in portum suum appulit bellum Persis illaturus. Se asylum & Navarchidem inscribit, imo & suis legibus utentem: ludos etiam seu certamina ΘΕΟΓΑΜΙΑ Proserpinæ dicata, in honorem Bacchi exhibet: quæ certamina alter Valeriani nummus, Nysæ Cariæ editus [illegible] profert. Nysæ autem educatus est Bacchus, unde dictus est Dionysius ἀ Διὸς καὶ Νύσα: quod innuit Sabinæ nummus in quo Bacchus stat cum Cimel. Reg. epigraphe ΝΥΣΑΕΩΝ ΔΙΟΝΥΣΟΣ. Corycus autem ludos Proserpinæ, & Bacchi cultum à Nysa urbe proxima, ejus fortè colonia, accepisse videtur. In urna conspiciuntur caduceus, spica, & palmæ ramus; hic victoris præmium; spica, quod eo die spicæ ferebantur ad sacrarium, teste Festo; caduceus, quod Athletæ in ejusmodi ludis eo utel. 4. 71. pag. 816. tentur, de quo Dio. *Ferebat etiam caduceum quale Mercurius solet.*

III.

Samii Pudicitiam & Pietatem, quas in nummis Decii velo obductas signarant, in hoc Valeriani aperto capite exhibent: eadem nempe ratione in gratiam Augustæ Imperatoris conjugis: hæ autem Fæminis Principibus maxime conveniunt Pudicitia & Pietas sorores. Pudicitia velum ex collo supra caput attollit, quod theristrum pudicitiæ, aut virgineum flaineum vocabatur. Hujus deæ duo erant templa, vetus pro patriciis in foro boario, & novum in vico longo, pro plebeiis, exorta inter eas contentione. Pietas tenet pateram ob sacrificia, sinistra matrem gerit, pietatis symbolum, ut in nummis Catenensium & aliis: sed de Pietate Romana. Lib. 7. c. 35.
Vide Plinium.

IV.

Seleucienſes Ciliciæ typum, quem Decio ſignarant, eundem etiam Valeriano percutiunt, nempe Apollinis & urbis Genii capita adverſa: Apollinem, ut tutelarem oppidi deum, quem in memoriam Seleuci Conditoris, qui ſe Apollinis filium prædicabat, colebant; pariter venerabantur Genium urbis, quem calatho ornant Serapidis inſtar, cui tribuitur, ut ait Macrobius, ob ſolis altitudinem & potentiam capacitatis: unde in Seleucienſium in agris abundantiam denotat, cujus cornucopiæ ſymbolum eſt.

Satur. 1.

GALLIENUS

IMP. GALLIE NVS P.F. AVG.
MONETA AVG.
IMP. GALLIENVS P.F. AVG.
MONETA AVG.
ΑΥΤ.Κ.ΠΟ.ΛΙΚΙΝ.ΓΑΛΛΙΗΝΟϹ.
ϹΑΜ ΙΩ Ν.

P. LICINIUS GALLIENUS.

I. & II.

GAllienus à patre Cæsar, mox Imperii consors factus, cum à Sapore captum redimere parum curavit, sed se deliciis & voluptatibus immergens solus Imperavit: frequens autem monetarum typum percussisse videtur, cùm plurimi Romanas occupassent provincias tyranni, & signata eorum effigie in moneta, se Imperatores prædicarent; nam certa erat supremæ potestatis nota, quam omnes percutere diligenter procurabant, ut se meritò ac jure declaratos esse denotarent, de quo Vopiscus. *Scis enim, mi Basse, quanta nobis contentio proxime fuerit cum amatore M. Fonteio, cum ille diceret* FIRMUM, *qui Aureliani temporibus Ægyptum occupaverat, latrunculum fuisse, non Principem: contra ego, mecumque Ruffus, Celsus, & Ceionius Julianus, & Fabius Sosianus contenderent, dicentes illum & purpurâ usum & percussa* MONETA *Augustum esse vocitatum, quin etiam nummos ejus Severus Archontius protulit.* Sed Gallienus per hos ejus molis, quæ pro monetæ usu non adhibebantur, se solum esse Romanum Imperatorem denotare existimabat, & cum Odenato, & Aureolo participasset Imperium & cudendæ monetæ jus permisisset, maximos nummos sibi retinuisse videtur. In Firmo.

III.

Samii, ut Valeriano patri, ſic Gallieno ejus filio nummos ſignarunt: ſed hic typus, quam hiſtoriam exhiberet, ancipitem me aliquandiu tenuit: cùm autem urbes inter ſe de antiquitate plurimùm decertarent, ad veterem Samiorum aliquam ſpectare illam exiſtimavi, quam Plutarchus nobis indicare videtur per Bacchum Amazonem interficientem. *Amazones*, inquit, *Bacchum fugientes è ditione Epheſia, in Samum evaſerunt, ille navibus conſtructis, transfretavit, conſertoque prælio, multas in eo loco concidit: quem ſpectantes à copia fluentis ſanguinis Panæma appellarunt ex admiratione.* In nummo Bacchus vel Phlous, nam id alii ad Phloum revocant galea inſignis, bellatoris & herois ornatu, ſtrophio ſupra capulas volitante, Amazonem humi proſtratam, capillis ſiniſtra arreptis, erigit, quam pugione confoſſurus eſt: Amazon dignoſcitur ex tunica, quæ aperit & demonſtrat mammam exuſtam, ne impedimento eſſet ad pugnam conferendam. Amazonum oſſa in hac inſula diu demonſtrata fuiſſe tradunt. Truncus arboris locum indicare videtur, ubi res geſta fuit.

Quæſt. Græc.

· M · CASS · LATIENVS · POSTVMVS ·

· CLAVDIVS · GOTHICVS ·

· M · AN · FLORIANVS ·

M.CASS. LATIENUS POSTUMUS.

POstumus, Transrhenani limitis dux & Galliæ, præses à Valeriano factus est, quo à Sapore capto, Gallienus ejus filius Saloninum suum Postumo educandum, & ad res militares formandum misit: sed cùm Celtæ puerum apud se Imperare ferre non possent, illo occiso, Postumum appellarunt Imperatorem. Gallienus contra eum movit, sed frustra, fortissimus erat dux, & ut se ob virtutem à Gallis electum denotaret, nummum percussit cum epigraphe VIRTUS AUG. Stat juvenis militari habitu galeatus, dextra hastam gerens, sinistra clypeo innixa, quem Romani sub Virtutis imagine venerabantur. Pollio *In ejus vita.* Postumum hoc elogio à Valeriano datum scribit, *ut qui locum Principis mereatur jure.* Porro à Gallis rerum novarum cupidis Læliani & non Lolliani interventu, post decem annos, occisus *Ex nummis.* est.

CLAUDIUS GOTHICUS.

CLaudius, Gallieno Heracliani & Marciani insidiis prope Mediolanum occiso, ab exercitu Imperator factus est, & Gothis qui Provincias undique vastabant devictis nutantem Rempublicam conservavit, sed cùm pecunia tot bellis civilibus & Gallieni impensis immoderatis esset exhausta, & ad Gothicum bellum confi-

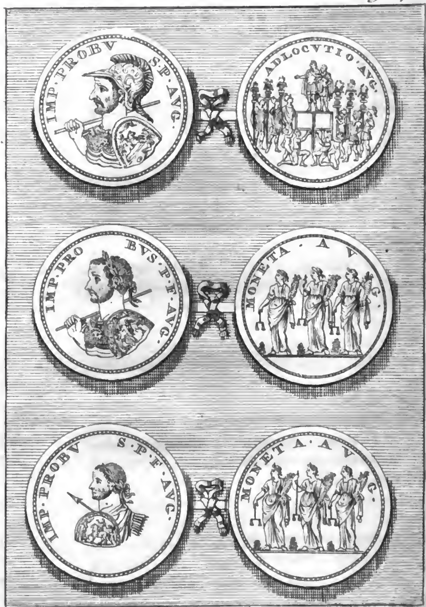
ciendum necessaria, non modo imminuta est argenteæ materia, ut probant nummi: sed ærea primi moduli suppressa, & frequens ex minimo, & raro ex mediocri signata est: unde in nummis non amplius nota S. C. cui forsan Senatus ad res restituendas, consensit: porrò Imperator nummos maximos non ad usum, sed amicis donandos, & ad Imperii splendorem aliquot percussit.

M. ANNIUS FLORIANUS

FLorianus Imperium, quod frater à Senatu consentientibus militibus receperat, & quo per sex tantum menses erat potitus, tanquam hereditarium arripuit: sed cùm accepisset Probum à militibus electum, fortitudine illi impar, venas sibi secari jussit, cùm nollet privatus vivere; alii à militibus occisum narrant. Licet autem duos tantum menses imperasse dicatur Florianus, nummi ejus maximi non admodum perrari sunt, sed tantum cum trium monetarum typo, quod illa ex tribus metallis auro nempe, argento, & ære signaretur: ideò tres fœminas repræsentabant bilancem ex una manu, & cornucopiæ ex altera gerentes: bilancem quidem quod moneta pondere certo constare deberet: cornucopiæ verò, ad indicandum ex moneta rerum omnium abundantiam conciliari: pro pedibus earum monticuli, seu metalli cujusque acervus.

Vopisc.

ROMA

IMP·PROBV S·P·AVG.
ADLOCVTIO·AVG.
IMP·PRO BVS·P·F·AVG.
MONETA · A V G.
IMP·PROBV S·P·F·AVG.
MONETA·A·V G.

M. AVRELIUS PROBUS.

I.

PRobus tot egregia belli facinora ſub Valeriano, Gallieno, Claudio, & Aureliano Principibus ediderat, ut Senatus illum à militibus electum mox confirmaverit; itaque Romam iter acceleravit, ut in Gallias cum ingenti exercitu proficiſceretur contra barbaros, qui poſt Aurelianum, Romanas civitates occupaverant: ubi plurimi reguli illius poteſtati ſubjicientes ſe, tributum ſolvere polliciti ſunt; in cujus rei memoriam maximum hunc nummum ſignari juſſit, cùm alloqueretur cohortes, præmia belli iis diſtribuens, præſentibus quos ſubjugarent, regulis: quem typum valde illuſtrant Vopiſci verba: *Quandiù reguli novem ex diverſis gentibus venirent: atque ad pedes Probi jacerent.* *In Probo.*

II & III.

Romani Principes, infimi, ut vocant, Imperii, à Claudio inchoantes, nummos maximos frequenter cum *tribus monetis* percusserunt, ut penes se jus omne signandæ pecuniæ denotarent: interea observarunt Antiquarii, cùm nummi primæ magnitudinis, in quibus res Principis memoriâ dignas exhibere solebat Senatus, in usu monetæ non ampliùs essent, Imperatores aliquando gesta sua militaria clypeis insculpsisse? an quod illi, ut mos erat antiquitus, in templis etiamnum appenderentur?

In superiore Probi clypeo depingitur ipse jaculo barbarum impetens, ut in nummis Cæsarum supremi Imperii effingi solebant Imperatores cum victoriâ per aëra volitante, & coronam ipsis præbente. In secundo, tanquam ex bello redux exhibetur hastam gerens, præeunte aut Roma, aut Felicitate: pro pedibus captivus. In tertio, ejus in urbem adventus Pacificatoris habitu, dextram elevans præeunte Roma, quæ videtur galeata, & subsequente milite, cum ab exercitu electus fuisset.

ROMA

· CARVS · ET · CARINVS ·

· NVMERIANVS ·

· C · VAL · DIOCLETIANVS ·

CARUS ET CARINUS.

CArus, Probo bellum Persicum meditante insidiis quorumdam militum occiso, ab exercitu Imperator est appellatus; cùm autem bellum contra Persas suscipere vellet, filios fecit Cæsares, ut narrat Vopiscus, *Bellum Persicum quod Probus parabat, aggressus est, liberis Cæsaribus nuncupatis.* In Carini Cæsaris à patre Caro creati gratiam videtur cusus hic maximus nummus, quod exhibeatur cum parente. Epigraphe SÆCULI FELICITAS per quatuor puerulos anni tempora designantes, abundantiam sub iis principibus per omnes anni tempestates non defuturam denotat, Ver enim canistrum floribus refertum gerit. Æstas falcem ad segetes secandas tenet, Autumnus per Leporem dextra, tempus venationibus aptum indicat, & læva maturos fructus in canistro ostendit. Hyems vestibus contra frigus munitur, dextra pedicam ad capiendas aves, & læva jam captas præ manibus demonstrat. Sic felix sæculum sub Caro & filiis: quibus alludit Calpurnius In ejus vita.

Sed hæc quibus aurea possint
Sæcula cantari.

NUMERIANUS.

M. Aurelius Numerianus Cari Imperatoris filius junior, patrem ad Persicam expeditionem Cæsar ab eo factus, sequutus est: dein-

de in Mesopotamia Imperator ab eo acclamatus, Augusti nomen accepit, eumque barbaros profligasse indicant ejus nummi obvii, cum epigraphe MARS VICTOR & JOVI VICTORI. Quod confirmat ejus imago sub clypeo depicta in barbaros equo decurrens, quos jaculo impetit, dum victoria per aëra volitans ipsi coronam porrigit. Nummus autem hic maximus insigni arte cælatus Romæ percussus videtur Numeriani jussu, amicis distribuendus, cùm ad urbem properaret, sed in itinere Apri Soceri insidiis interfectus est.

C. VALERIUS DIOCLETIANUS.

Diocletianus, Caro Imperatore mortuo & Numeriano ejus filio, à militibus Imperator appellatus est, quod cùm Romæ Carinus Numeriani frater major accepisset, adversus Diocletianum cum exercitu progressus est, sed ab eo in Mœsia victus occiditur; itaque Diocletianus in Urbem venit magno honore à Senatu acceptus: ubi præter nummos ad usum publicum, maximos pro donativo percussit; at cùm mos invaluisset id initio fieri, & nihil adhuc præclarum gessissent Imperatores, monetarum typum exhibebant. Liceat nos hic tyrones monere hunc Principem nummos ex ære medios restituisse vel frequentiores reddidisse, & argenteos post tot sæcula ex argento puro cudisse, & ne quis monetam adulteraret, graves pœnas instituisse: unde *sacra* in ejus nummis appellata est.

·M·AVR·VAL·MAXIMIANVS·

·GAL·VAL·MAXIMIANVS·

·CONSTANTINVS·MAX·

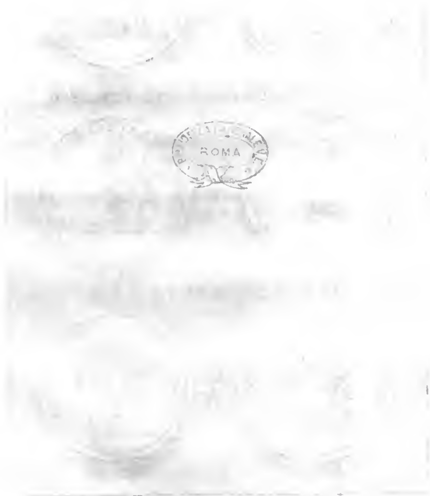

INſurgentibus Tyrannis Maximianus à Diocletiano Cæſar factus eſt, deinde Auguſtus, & Imperii particeps. Cum ille bello ſtrenuus eſſet, ſed natura ferox & immitis, ſupremum adeptus faſtigii inſigne, nummos cum monetarum typis percuſſit, ut penes ſe eſſe etiam jus monetæ cudendæ argueret. Diocletianus quidem dictus eſt Jovius: Maximianus vero, Herculius, quaſi Diocletianus, alter eſſet Jupiter, Herculis pater. Ut Julii & Auguſti temporibus, pro moneta ſignanda erant Triumviri monetales, ſub his Principibus dicebantur Procuratores monetæ, ſeu Præpoſiti monetæ, ut eos vocat Ammianus. *Lib.* 22. & 17.

C. GAL. VAL. MAXIMIANUS.

GAlerius à Diocletiano & Maximiano Cæſar creatus eſt cum Conſtantio Chloro: in affinitatem etiam ambo vocati ſunt, ut firmiora inter eos eſſent vincula: Galerius Valeriam Diocletiani filiam in uxorem accepit, & Conſtantius Theodoram Maximiani; & quaſi inter omnes diviſum eſſet Imperium, Illyrici oræ ad uſque Ponti fretum, Valerio commiſſæ ſunt: unde ipſis etiamſi tantum Cæſaribus jus monetæ cudendæ communicatum eſt, ut indicat maximus ille nummus, in quo tres fœminæ ſolito modo exhibentur; quod jam Gallieni ævo, in Salonino ejus filio receptum obſervamus, ut penes Cæſares hæc ſupremi faſtigii nota, jam eſſet.

Constantinus Constantii Chlori cum Galerio à Diocletiano & Maximiano adoptati filius; patre in Britannia mortuo, Cæsar dictus, in Gallias redit: ubi cum Maximiano, qui purpurâ depositâ rursus eam acceperat, fœdus iniit, ducta in uxorem Fausta ejus filia; sed postea Maximianus Romam reversus, cùm Maxentium filium Imperii participem declarare recusaret, ex Urbe expulsus, ad Constantinum generum reversus est, cui cùm insidias strueret, iis detectis, laqueo vitam finiit. Interea Romani Maxentio urbem tyrannicè administrante, Constantinum, ut eos liberaret, vocarunt. Mox ille copias instruit, & devictis Maxentii in Italia ducibus, eum tandem ad pontem Milvium in Tiberi submersum superavit: unde Maximi nomen consequutus est, & magno applausu Romæ est exceptus. Bellis civilibus confectis barbaros undique contudit, Imperiique sedem Byzantium transtulit, eamque urbem restauratam, Constantinopolim appellavit. Gothos in Sarmatarum terris vicit, iisque debellatis Constantinopolim rediit, ubi percussus est hic nummus cum epigraphe FELICI VICTORIÆ AUGUSTI. Genius urbis novæ sedet, turribus insignis, tanquam eam condidisset: palmam tenet ut Victrix: cornucopiæ gerit, ad indicandam soli fertilitatem: illi Victoria coronam, ut præmium porrigit.

ROMA

CRISPVS.

CONSTANTINVS.IVNIOR.

CONSTANTIVS.

FL. JULIUS CRISPUS.

CRrispus Constantini ex Minervia priore ejus uxore filius, à patre Decennalia Imperii peragente cum Constantino juniore ex Fausta fratre, Cæsar dictus est: in cujus memoriam videtur cusus hic maximus nummus, denotans eúm ad summum Imperii fastigium per concessum cudendæ monetæ esse designatum: unde in nummis ejus ævi: SACRA MONETA AUGG. ET CAESS. NOSTR. *Sacra moneta Augustorum & Cæsarum nostrorum.* In hoc autem dicitur MONETA URBIS VESTRÆ. ad indicandam monetam in aliis etiam urbibus esse concessam à tempore quo Claudius existimatur signandi potestatem Senatui ademisse: de quibus vide Ducangium in Historia Byzantina, & in Dissertatione de inferioris ævi Numismatibus.

FL. CLAUD. CONSTANTINUS JUN.

Constantinus junior Constantini M. ex Fausta filius natu major, cùm Crispo ex priore patris uxore Minervia fratre, dum Decennalia celebraret, Cæsar factus est; cujus memoriam in clypeo renovat par has voces VOT. X. id est *Votis decennalibus*. Cùm igitur illi per Cæsaris dignitatem ad Imperium designati essent, res à patre gestæ iis communicantur & sicut Victoria in Constantini M. nummis ita in iis exhibetur. Victoria clypeum tenet, in quo VICTORIA AUG. & circa, VOTIS MULTIS X. modo in Constantino juniore scribitur VICTORIA BEATISSIMORUM CAESS. ob ereptas Licinio Provincias, postquam eum Constantinus pater ad Cibalim vicisset. Beatissimi titulus Diocletiano & Maximiano primùm datus est, quòd feliciter Barbaris & Tyrannis devictis Imperium per tot annos administrassent: deinde Constantino patri, post ejus victorias, concessus: unde Cæsares illius filii, etiam BEATISSIMI nominantur.

ROMA

FL·VAL·CONSTANTIVS·NOB·C·
VICTORIA·BAEATISSIMORVM·CAESS·
D·N·CONSTAN TIVS·P·F·AVG·
VICTORIA· AVGVSTI·
D·N·FL·CL·CONSTANTIVS·NOB·CAES·
GLORIA· ROMANORVM·

FL. JULIUS CONSTANTIUS.

I.

CONstantius Constantini M. secundus ex Fausta filius, primùm à patre Cæsar factus est, & eo mortuo Augustus & Imperator cum aliis fratribus, cui in divisione Imperii, Oriens cessit. Persas in Mesopotamiam irrumpentes, repressit; unde Constantinopolim reversus, percussus est hic maximus nummus cum epigraphe VICTORIA AUG. Victoria sub Genii urbis forma exhibetur, corona turribus ornata, ad denotanda illius amplissima mœnia à patre Constantino extructa: pede dextro proræ imposito, ad arguendum ejus ad mare situm: dextrâ palmæ ramum gerit, solenne victoriarum insigne: lævâ cornucopiæ tenet, ad denotandam soli fertilitatem & abundantiam.

II.

Cæſaris tantum titulo inſignitur Conſtantius in hoc nummo, quam dignitatem à patre Conſtantino recepit, cùm Vicennalia ſua & Criſpi Conſtantinique junioris filiorum Decennalia celebraret, qua de re Aur. Victor inquit, *Namque ea tempeſtate Imperatori noſtro Conſtantio inſigne Cæſaris datum.* Pro cujus Conſtantii dignitatis Decennio, Nicomediæ ipſi conceſſæ acta ſunt vota, & cuſus eſt hic nummus, in quo Victoria ſcribit in clypeo VOT. X. id eſt *Vota Decennalia.* Victoria autem dicitur Beatiſſimorum Cæſarum, quod Delmatius Conſtantii patruelis, Cæſar à Conſtantino Magno etiam factus, Calocerum in Cypro res novas molientem debellarit: inde percuſſi nummi inter Cæſares in communis victoriæ ſignum, & in nummis Delmatii Victoria cùm corona, apud Spanhemium occurrit.

De Cæſaribus.

Diſſert. 6. p. 601.

III.

Conſtantius cum Auguſti titulo prodit iterum, patre nempe mortuo: nam ſub eo Cæſaris tantùm dignitatem obtinuit. Nummus aliquam ex victoriis ejus indicat, quam ob illius forma, cum Romæ percuſſus ſit, ex Magnentio qui Conſtantem Conſtantii fratrem dolo interfecerat, relatam auguramur. Nam poſtquam ille Conſtantem in tentorio occiſo purpuram aſſumpſiſſet, Conſtantius ad vindicandam fratris necem, contra eum movit, & memorabili prælio ad Murſiam devicit: ſed cum Magnentius bellum rurſus reparaſſet, ad Lugdunum iterum Conſtantius illum ſuperavit, & in urbe ſe gladio tranſfigere coëgit, anno ætatis 40. Conſtantius ſic Occidentem recepit, ſoluſque Imperio potitus eſt: ſed cum nullum haberet filium, Juliano ejus patrueli illum tandem ceſſit.

IV.

Conſtantii nummi in ordine haud ſunt collocati, ſed ut ad ſeriem acceſſere, ſcalpti; nam hic Cæſaris titulum præfert, & ideo ante eos qui Auguſti dignitatem habent, præponendus. Conſtantius à patre cùm Cæſar factus eſſet, mox ei percuſſi ſunt nummi & iidem tituli, quibus pater ornatus eſt, attributi: ſic Victoria in ejus nummis, quæ ad Conſtantinum M. Gothis debellatis ſpectat cum epigraphe GLORIA ROMANORUM percuſſa eſt. Vox *Gloria* cùm ſit frequens de aliquo fama cum laude, primùm ſub Conſtantino Magno, qui tot egregia edidit facinora, uſurpata eſt; unde in præclaro ejus numiſmate dicitur, GLORIA SÆCULI, VIRTUS CÆSARIS. Novus honoris titulus patri datus, totam Romanorum Gloriam in Conſtantino Magno deſignans, filio etiam communicatur, tanquam eſſet jam *Romanorum gloria.*

CONSTANS

CONSTANS·NOB·CAESAR.
VIRTVS. CAESARVM.
D·N·FL·CONSTANS·AVG·
VRBS· ROMA· BEATA.

I.

FLAVIUS JULIUS CONSTANS.

Constans tertius Constantini M. ex fausta filius, à patre Cæsaris titulo donatus est, cùm vota celebraret Triennalia, de quo ait Aurelius, Victor. *Et interea Gothorum Sarmatarumque strata gentes; filiorumque cunctorum minor, Constans nomine, Cæsar fit.* Tunc decimum sextum agebat annum: quo titulo, tanquam ad Imperii successionem cùm fratribus vocatus, nummi & quidem maximi, ei percussi sunt: hic præfert epigraphem VIRTUS CÆSARUM, in quo Constantinus pater Paludatus stans manum imponit trophæo, quod in Sarmatia Gothis devictis illi erectum est. Provincia lugubris & mœsta in imo trophæi caput sustentans, tanquam subdita depingitur: ut sic per patris victorias, filiorum virtus emicaret, quos habuisset in bello comites, & quorum hac expeditione maxime enituerat fortitudo. De Cæsarib.

II.

Augusti, id est, Imperatoris titulo ornatur Constans; post mortem scilicet patris, anno secundo postquam Cæsar ab eo appellatus esset: ipsi autem in divisione Imperii cum fratribus Constantino & Constantio, Italia, Africa cum insulis, Illyricum, Dalmatia, Macedonia, Achaia, Peloponnesus, & Græcia cessit. Ideò Roma in ejus nummis galeata, ut solet, repræsentatur, cùm Beatæ elogio, quod sibi tribuit, cùm se felicem sub Constante existimet. Diocletiano & Maximiano ejus collegæ Beatissimi nomen datum fuisse primùm supra diximus: qui sint autem beati dicendi declarat, his verbis Seneca. *Hoc nos docet beatum, non eum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluit, sed illum cui bonum omne in animo est erectum.* Roma ergo non videtur se Beatam appellare, quod divitiis, ut Caput mundi, abundet; sed quod Constantem habeat Imperatorem: si quidem Eutropius narrat de ejus Imperii initio. *Constantis Imperium strenuum aliquandiu & justum fuit.* Deinde Constantini fratris morte tumidior, ad scelera se convertit.

Lib. Epist. 6.

Lib. 30.

MAGNENTIVS

DECENTIVS

MAGNENTIUS.

IN Gallia Magnentius ex barbaris parentibus natus, Comes tandem ordinum factus, occiso artibus suis Constante, purpuram Augustoduni, cùm Imperatoris nomine assumpsit: rebus deinde Galliæ constitutis in Italiam transiit, ut Constantis Imperium sibi vindicaret; Nepotianus interea ex Eutropia Constantini Magni sorore filius, qui Imperii hæredem ideò se existimabat, ne Magnentius, illud vacuum occuparet, Romæ se Imperatorem vocavit: sed post 28. dies Magnentiana factione extinctus est. Magnentius fratrem Decentium creat Cæsarem Mediolani, & Romam progressus, Decentium ad tutandas Gallias, & ad novas copias colligendas mittit: pacata tandem Italia contra Constantium in Pannoniam profectus est: ubi ab eo profligatus, in Italiam se recepit, & ut à fratre copiarum auxilium acciperet, eum consortem Imperii fecit, Augustumque nominavit, ut nos docet hic nummus cum epigraphe VICTORIA AUGUSTORUM, qui videtur cusus, cum plures eum incautius prosequentes, circa Ticinum profligavit.

MAGNUS DECENTIUS.

Decentius nomen Magni quod ferebat ejus pater, dictus Magnus, assumpsit, à quo etiam Magnentius frater appellatus videtur. Cæsar Mediolani factus est, cum Magnentius accepisset Constantium, patruelem Gallum Cæsarem creasse, ut Orientem in officio contineret, & à fratre cùm hac dignitate ad conservandas Gallias missus est. Augusti titulum recepisse videtur postquam Magnentius à Constantio ad Mursiam victus est, ut ipsi copias duceret, quibus se contra eum tutarentur: qua de re eques hostem jaculo impetens exhibetur cum epigraphe VIRTUS AUGG. quasi virtute eorum communi, hostes essent debellaturi. Enituerat haud dubie Decentii in bello fortitudo, siquidem dictus erat cum nobilissimo Cæsarum frequente titulo, *Fortissimus*, ut nos docent ejus nummi: sed cum audiisset fratrem Lugduni, post victoriam à Constantio relatam, manus sibi violentas attulisse apud Senonas, laqueo vitam finivit.

FINIS.

INDEX
VERBORUM ET RERUM.

A

INDEX

VERBORUM ET RERUM.

INDEX

VERBORUM ET RERUM.

S

VERBORUM ET RERUM.

INDEX

VERBORUM ET RERUM.

Junonis

INDEX

VERBORUM ET RERUM.

FINIS.

